

Život s marihuanou očima bývalých a současných uživatelů

Bc. Radim Sukop

Diplomová práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Radim Sukop**
Osobní číslo: **H14757**
Studijní program: **N7501 Pedagogika**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Život s marihuanou očima bývalých a současných uživatelů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se k problematice závislosti a zneužívání návykových látek, konopných drog a jejich uživatelů.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu prostřednictvím rozhovorů.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

LORENCOVÁ, Radmila. Spiritualita uživatelů alkoholu a marihuany. Praha: Dauphin, 2011. ISBN 978-80-7272-247-1.

MIOVSKÝ, Michal. Konopí a konopné drogy: adiktologické kompendium. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-0865-2.

NEŠPOR, Karel. Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-908-8.

ŠVARČÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Zuzana Hrnčířiková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

20. listopadu 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2016

Ve Zlíně dne 20. listopadu 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 1.4. 2016

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá rozdílností v pohledech na život současných a bývalých uživatelů marihuany. Diplomová práce se ve své teoretické části zaměřuje na samotnou marihuanu, na její účinky, způsoby užívání a její rozšířenost. Dále se zabývá možnou závislostí na marihuaně, příznaky a druhy závislého chování a možnými dopady této závislosti. Poslední kapitola je zaměřena na samotnou osobu uživatele marihuany a její možnou deviantní kariéru z pohledu H. Beckera. Ve výzkumné části jsou za pomoci polostrukturovaného rozhovoru zjišťovány konkrétní postoje, pocity a představy mapující život obou zkoumaných skupin. Cílem je prozkoumat, zda se tyto názory a postoje u obou skupin liší a v jaké míře.

Klíčová slova: marihuana, závislost, závislost na marihuaně, uživatel marihuany, deviantní kariéra

ABSTRACT

This thesis deals with different perspectives of current and former marijuana users. In the theoretical part the thesis focuses on marijuana itself, its effects, its ways of usage and how marijuana is widespread. Further it also deals with potential addiction to marijuana, symptoms and types of addictive behaviour and possible consequences of this addiction. Last chapter focuses on marijuana user himself and his possible deviant career from H. Becker perspective. In the research part, via semi-structured interview, are determined the specific attitudes, feelings and ideas that conduct the life of both studied groups. The aim is to explore whether these opinions and attitudes of both studied groups differ and to what extent.

Keywords: marijuana, addiction, addiction on marijuana, marijuana user, deviant career

Poděkování

Rád bych zde poděkoval vedoucí mé diplomové práce PhDr. Zuzaně Hrnčířikové, Ph.D. za podnětné rady a připomínky, které mi poskytovala v průběhu zpracování diplomové práce.

Poděkování také patří mé přítelkyni a rodině za morální podporu v tomto náročném období.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 MARIHUANA	12
1.1 UŽÍVÁNÍ MARIHUANY V ČR	14
1.2 ZPŮSOBY UŽÍVÁNÍ MARIHUANY	15
1.3 ÚČINKY MARIHUANY NA UŽIVATELE.....	17
1.4 MÝTY A FAKTA	19
2 ZÁVISLOST NA MARIHUANĚ	22
2.1 PŘÍČINY VZNIKU ZÁVISLOSTI.....	24
2.2 ZNAKY ZÁVISLOSTI	27
2.3 DŮSLEDKY ZÁVISLOSTI	28
2.3.1 Psychické důsledky závislosti	28
2.3.2 Sociální důsledky závislosti	29
2.3.3 Biologické důsledky závislosti.....	30
2.4 ZPŮSOBY LÉČBY	31
3 UŽIVATEL MARIHUANY	34
3.1 DĚLENÍ UŽIVATELŮ	35
3.2 DEVIANTNÍ KARIÉRA UŽIVATELŮ MARIHUANY DLE H. BECKERA	36
3.3 PORUCHY VYSKYTUJÍCÍ SE U UŽIVATELŮ MARIHUANY	38
II PRAKTICKÁ ČÁST	41
4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	42
4.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	42
4.2 POJETÍ VÝZKUMU	42
5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	43
6 VÝZKUMNÝ NÁSTROJ	45
7 ZPRACOVÁNÍ DAT	46
8 VÝSLEDKY FENOMENOLOGICKÉ ANALÝZY – SOUČASNÍ UŽIVATELÉ MARIHUANY	49
8.1 VÝSLEDKY FENOMENOLOGICKÉ ANALÝZY – FLORIÁN	49
8.2 VÝSLEDKY FENOMENOLOGICKÉ ANALÝZY – KUBA.....	52
8.3 VÝSLEDKY FENOMENOLOGICKÉ ANALÝZY - TOMÁŠ	55
8.4 VÝSLEDKY FENOMENOLOGICKÉ ANALÝZY – SPOLEČNÉ ZNAKY	59
9 VÝSLEDKY FENOMENOLOGICKÉ ANALÝZY – BÝVALÍ UŽIVATELÉ MARIHUANY	61
9.1 VÝSLEDKY FENOMENOLOGICKÉ ANALÝZY – MICHAL	61
9.2 VÝSLEDKY FENOMENOLOGICKÉ ANALÝZY – ROMAN	64
9.3 VÝSLEDKY FENOMENOLOGICKÉ ANALÝZY – RADEK.....	68
9.4 VÝSLEDKY FENOMENOLOGICKÉ ANALÝZY – SPOLEČNÉ ZNAKY	71
10 INTERPRETACE DAT	73
ZÁVĚR	77

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	79
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	82
SEZNAM OBRÁZKŮ	83
SEZNAM TABULEK.....	84
SEZNAM PŘÍLOH.....	85

ÚVOD

Fenomén drog, tedy i marihuany, je v dnešní informační době stále velmi diskutovaným a z mnoha směrů probíraným tématem v celé společnosti. Marihuana se řadí v žebříčku zneužívaných drog na třetí příčku, tedy hned po legálním alkoholu a tabákových výrobcích.

Konopné drogy zaznamenaly na našem území obrovský rozmach po revolučním roce 1989. Postupem času se marihuana dostala do celé společnosti napříč věkovým i ekonomickým spektrem. V současné době se Česká republika stává zemí s největším počtem kuřáků marihuany na území starého kontinentu - tedy Evropy. Nový rozměr marihuany je patrný, stalo se z ní něco, co je téměř všudypřítomné.

Marihuana si postupem času získala pověst „lehké drogy“. Mezi tyto lehké drogy mimo konopné produkty řadíme také kávu, alkohol a tabákové výrobky. I proto jsou krátkodobé a dlouhodobé účinky marihuany a s nimi spojená rizika v užívání této drogy v mnoha směrech bagatelizována.

Cílem této závěrečné práce je prohloubení teoretických poznatků o této problematice za pomoci odborných zdrojů a publikací. Konkrétně se zabýváme samotnou marihuanou, závislostí na marihuaně, důsledky jejího užívání a především osobností uživatele marihuany.

Diplomová práce se pokouší přiblížit vnímání života s marihuanou očima jak současných, tak bývalých uživatelů. Za velice podstatné považujeme především upozornění na negativní vlivy této drogy, které, jak je známo, si současní uživatelé stále neuvědomují či je záměrně ignorují.

Cílem této práce je zjistit, jak hodnotí svůj život s drogou současní a bývalí uživatelé marihuany. Nezajímáme se pouze o rovinu přítomnosti, zajímají nás i představy o budoucnosti života těchto dvou odlišných skupin dotazovaných.

Chtěli bychom také upozornit na zdroje motivace k užívání marihuany a na důvody abstinence a popsat, jak se změnilы hodnoty respondentů v období drogové závislosti a v abstinčním období. Také pátráme po rozdílném hodnocení rizik spojených s užíváním této drogy, rozdílném definování pohledu na svět a celkového osobního postoje k marihuaně.

Poznatky a závěry, které vzejdou z výzkumu, nám mohou umožnit nahlédnout do světa uživatelů marihuany a pomoci tak pracovníkům, kteří s touto skupinou osob pracují a jsou s nimi v kontaktu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MARIHUANA

Marihuana neboli konopí je rostlina, která vyvolává v naší společnosti již mnoho let velké debaty. Někteří tuto rostlinu kulovitého tvaru s propracovaným kořenovým systémem zatravují a nazývají drogou, jiní vyzdvihují její široké využití v průmyslu a tolikrát probírané pozitivní účinky v medicíně.

Nejen v novodobé historii jsou známy případy, kdy jedinci, kteří trpí převážně velmi komplikovanými a často obtížně léčitelnými chorobami, užívají k odstranění svých obtíží právě konopí. Pro tyto jedince konopí často neznamena jen lék, který jim pomůže vyléčit jejich nemoc. Představuje pro ně formu úlevy a zapomnění – přírodní analgetikum. Paradoxně se tyto pacienti dostávají na samý okraj legislativy naší země, která užívání konopí až na pár výjimek zakazuje. Ovšem právě v době kompletní této diplomové práce začínají tát ledy a marihuana se stává již plnohodnotnou alternativní medikací.

Pro účely této diplomové práce budeme marihuanu ovšem chápat především jako drogu. Definicí drogy se zabývá například Presl (1994, str. 9), který tvrdí, že jakákoliv látka, kterou máme považovat za drogu, musí splnit dvě základní charakteristiky. Jednak musí mít takzvaný psychotropní účinek, který mění vnitřní nastavení mozku a tím vyvolává neočekávané reakce a stavy. Poté musí tato látka vyvolávat určitou formu závislosti již při jejím krátkodobém užívání.

U konopných drog je největší pozornost upřena na samičí květenství, ve kterých se po usušení vyskytuje největší množství účinné látky. Obsah účinné látky se může měnit v závislosti na druhu a kvalitě dané rostliny. Kalina (et al., 2003, str. 174) uvádí, že aktivní látky obsažené v produktech konopí byly správně identifikovány pomocí chemických rozborů až na počátku roku 1964. V tomto období se zjistilo, že na psychiku nejvíce působí látka, která se odborně nazývá delta-9-tetrahydrocannabinol. Právě pro tuto látku se zažila notoricky známá zkratka - THC. Neurobiologické mechanismy účinku THC se vážou na kanabinoidní receptory v mozku. Tyto látky v těle způsobují často nervové i svalové uvolnění a do jisté míry i charakteristickou euforickou náladu.

Zainteresovaná společnost rozlišuje dvě základní a nejběžnější formy konopné drogy.

První formou je marihuana (slangově také tráva, listí, kytky, joint, skunk, šišky či zelí). Jedná se o usušené květenství samičí rostliny, které je určeno k přímé konzumaci bez dalšího zpracování. Hotová droga má barvu, která se odvíjí od kvality zpracování, od tmavě

zelené až po černozelelou. Kalina (et al., 2003, str. 175) udává, že v domácí produkci marihuany se procento účinné látky pohybuje okolo 2 – 8 %. Zahraniční produkce má i díky lepším klimatickým podmínkám okolo 6 – 14 % THC. Statistiky udávají, že na samém vrcholu v množství účinné látky se nacházejí rostliny, které byly vypěstovány v oblasti Indie a Afghánistánu.

Do této chvíle jsme hovořili o rostlinách, které jsou pěstovány venku, na běžné zemědělské půdě, jsou často zalévány a popřípadě hnojeny v náhodných intervalech. O určitou „revoluci“ se mezi pěstiteli postarala technologie zvaná hydroponie a tzv. „in-door“ technologie. Tyto metody rostliny účelově šlechtí a poskytují jim umělé osvětlení v přesně daných intervalech (zpravidla pomocí velmi silných zářivek). Dále jim zajišťují velmi bohatou půdu na živiny a minerály, které rostliny potřebují. Po dodržení těchto principů se ve sklenicích mohou urodit rostliny, které dosahují hodnoty přes 20 % účinné látky. Kubánek a Polívka (2010, str. 36) tuto vnitřní metodu pěstování nazývají „in-door cultivation“, kde je za pomoci řízeného umělého osvětlení, vzduchotechniky, vytápění a pravidelného zalévání umožněn optimální růst rostliny a tzv. víceroční sklizeň. Tato víceroční sklizeň zajišťuje pěstiteli dostatek drogy pro případnou vlastní potřebu. Hlavním účelem zřízení těchto výkonných továren na marihuanu je ale možnost produkovat dostatečné množství drogy tak, aby mohl být zásoben lokální trh s drogou. Můžeme se domnívat, že tuto „revoluci“ ve výrobě konopí způsobily do jisté míry i represivní složky jednotlivých států, jelikož začali pěstování a sklizení marihuany mapovat, kontrolovat a následně i sankciovat.

Druhou formou konopných drog je hašiš (v hovorové mluvě také čokoláda, háš, shit či charas). Podle Illese (2002, str. 19) se jedná o nahnědlou či načernalou tuhou látku, která je vyrobena z výtazku rostliny konopí, která je specifickým mechanismem stlačována k sobě až do vzniku pevné hmoty. Miovský (et al., 2008, str. 128 - 129) upřesňuje, že nejvhodnější rostliny pro zhotovení hašiše jsou ty, které mají velké množství chloupků na listech a květenstvích, na nichž se zadržuje enormní množství aktivní látky. Za největšího producenta hašiše je považováno Maroko, které vyprodukuje dle střízlivých odhadů celou jednu třetinu celosvětové produkce.

Jsou známy dva způsoby výroby hašiše. Prvním z nich je mlácení nebo přesívání skrz pleťivo s velmi drobnými oky, mezi kterými kýžená pryskyřice propadne. Druhým způsobem je tření květů rukama, na kterých se pryskyřice usadí a poté je z rukou seškrabována o přichystaný ostrý nástroj. Prokeš (2005, str. 194) dále uvádí, že z hotového hašiše se může vyrábět i takzvaný hašišový olej. Ten se vyrábí extrakcí hašiše pomocí organických roz-

pouštědel. Z takto upraveného hašišu se vypaří bezbarvý či světle nahnědlý olejový zbytek. Jeho faktické využití spočívá v tom, že se používá ke zvýšení obsahu kannabinoidů v cigaretách marihuany namáčením či vstříkáním.

Co se týče výskytu obou forem konopných drog v České republice, tak stejně jako v dalších evropských zemích zde převládá samotná usušená část květenství. Hašiš se vyskytuje ve větší míře spíše v asijských a afrických zemích.

1.1 Užívání marihuany v ČR

Marihuana jako zneužívaná látka není v naší zemi historicky tak silná jako například v Severní Americe, kde byla proslavena společně s hnutím hippies v 60. a 70. letech minulého století. Marihuana se k nám dostala ve větší míře až po Sametové revoluci. Můžeme ale konstatovat, že podíl osob se zkušeností s marihuanou závratně narostl a podařilo se nám v této problematice dohnat „vyspělý Západ“.

Relevantní výzkumy zaměřené výhradně na užívání konopných drog nejsou v České republice příliš uskutečňovány. Avšak, jak uvádí Sdružení Sananim (2007, str. 16), jsou konopné drogy na našem území velmi rozšířené. Do kontaktu s nimi přichází mnoho mladých lidí, ale své zastoupení mají i u střední, popřípadě starší generace.

Existují ovšem výzkumy, které se zaměřují na celkové užívání nelegálních drog. V těchto výzkumech jsou zahrnuty i konopné drogy.

Největším celoevropským projektem je Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách z roku 2011 (Vláda ČR, 2009 - 2015). Tato studie uvádí, že nejčastěji zneužívanou nelegální drogou jsou konopné látky, jelikož 42,3 % dotazovaných uvedlo, že alespoň jednou v životě tuto látku okusilo. Co se týče pohlaví, tak studie potvrdila rozdíly, kdy chlapci uváděli větší zkušenosti s konopnými drogami ve srovnání s dívkami. Důležité je říci, že u jiných drog nebyly rozdíly mezi pohlavím natolik markantní.

Národní monitorovací středisko (Úřad vlády ČR, 2015) uvádí, že zkušenosti s konopnými látkami má 26 – 33 % žáků ZŠ v rozmezí mezi 14 – 15 lety a 42 – 47 % studentů SŠ ve věku 16 let.

Mládež se s drogou nejčastěji setká ve školním prostředí z rukou vrstevníků. Ve společnosti panuje názor, že možnost kontaktu s drogou úzce souvisí s typem navštěvované školy. Tedy, že u hůře hodnocených škol, jakými jsou například některá učiliště, je vyšší výskyt uživatelů marihuany, než tomu může být například u gymnázií či lyceí. Tento fakt potvrzu-

je i Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice za rok 2013 (Mravčík et al., 2014, str. 33).

Další významné poznatky uvádí každoročně Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice. Tato zpráva z roku 2013 (Mravčík et al., 2014, str. 33) uvádí, že situace v oblasti užívání drog je v České republice dlouhodobě neměnná. Studie realizované v horizontu posledních let uvádějí, že nejčastěji zneužívanou drogou je stále konopí, které vyzkoušelo minimálně jednou až čtvrtinové zastoupení dospělé populace. Přičemž v posledním roce užilo konopí okolo 9 % dospělé populace. Studie dále vytyčuje věkovou hranici a pohlaví, kde je riziko kontaktu s drogou největší. Uvádí se, že tato riziková skupina je mužského pohlaví ve věkovém rozmezí mezi 15. - 34. rokem života. Pozitivní a nečekanou informací je také fakt, že při pohledu na dlouhodobý trend ubývá u mladších věkových kategorií užívání konopných drog.

Národní protidrogové středisko pro drogy a drogové závislosti (Úřad vlády ČR, 2015) uvádí informace o užívání konopných drog v obecné populaci.

Prevalence užívání konopných drog	Věková skupina 15 – 64 let Mladí dospělí			
	Muži (n=439)	Ženy (n=429)	Celkem (n=868)	15 – 34 let (n=308)
Celoživotní	29,6	15,8	22,8	40,7
Posledních 12 měsíců	13,2	4,5	8,9	21,6
Posledních 30 dní	3,5	0,7	2,1	5,3

Tabulka 1 Užívání konopných drog v obecné populaci

1.2 Způsoby užívání marihuany

Marihuanu lze užívat hned několika způsoby. Obecně platí to, že uživatelé marihuany preferují právě ten způsob užívání, se kterým se setkali při první konzumaci. Velmi zřídka dochází k experimentování s jinými způsoby. Zdokonaluje se ovšem preciznost užívání a jsou používány kvalitnější a sofistikovanější pomůcky.

K nejrozšířenějšímu užívání marihuany patří její inhalace pomocí kouření. Gabrhelík, Kubů, Miovský a Zábranský (in Miovský et al., 2008, str. 132) udávají, že jsou nejčastěji kouřena právě samičí květenství spolu s listy rostliny. Dále se kouří také hašiš a hašišový olej. Nejčastějším způsobem jak marihuanu aplikovat je její rozdrolení, popřípadě smíchání s běžným tabákem a následné vyrobení cigarety – slangově „jointu“. Existuje ovšem velké množství různých fajfek, bongů či šlukovek. Účinky po vykouření se dostávají relativně rychle, řádově do několika minut a trvají zpravidla od jedné do tří hodin. Mahdalíčková (2014, str. 47) ovšem uvádí, že tento stav může při kouření látky trvat až 8 hodin, ovšem ne déle než 12 hodin. Uživatel se ovšem může cítit velmi unavený i po delší době od užití. Tomuto stavu uživatelé přiřadili slangové pojmy „dojezd“ či „kopr“.

Co se týče účinku a jeho trvání, velmi záleží na individualitě uživatele, tedy jeho fyzických a psychických dispozicích, na jeho zkušenosti s drogou, samotným množstvím látky a hlavně na její kvalitě.

Zvláštní kategorii inhalace představuje dle Gabrhelíka, Kubů, Miovského a Zábranského (in Miovský et al., 2008, str. 143) používání vapolizéru. Tento přístroj zahřeje látku na zhruba 200° C. Právě v této teplotě se podle výrobců těchto přístrojů uvolňuje aktivní látka THC a je možno ji vdechnout bez benzenových, toluenových a naftalenových formací, které jinak vznikají při běžném hoření rostlinného materiálu. Tato pomůcka k inhalaci konopí není zatím příliš rozšířená. K její propagaci ovšem notně napomáhají různé festivaly zaměřené na tematiku ohledně konopné kultury, které nejsou ani v naší zemi výjimkou.

Druhou nejrozšířenější metodou aplikace konopných drog je jejich perorální užití, tedy dle Gabrhelíka, Kubů, Miovského a Zábranského (in Miovský et al., 2008, str. 134 - 135) požitím a následným vstřebáváním pomocí sliznice trávicího traktu. K podobnému stavu jako při kouření je ovšem touto cestou potřeba požit až čtyřnásobné množství konopné drogy. To odůvodňuje Prokeš (2005, str. 193), který udává, že vstřebávání prostřednictvím trávicího ústrojí je velmi nepravidelné a pomalé. I tak je ovšem přijímání drogy „per os“ rozšířeným způsobem hlavně v Orientu, kde se přidává konopí do různých cukrovinek a nápojů. Illes (2002, str. 17 - 18) do tohoto výčtu přidává, že jsou známy také případy vaření čajového extraktu či výroba pečiva z marihuany.

Méně častým, ale o to nebezpečnějším jevem je podle Gabrhelíka, Kubů, Miovského a Zábranského (in Miovský et al., 2008, str. 135) injekční aplikace. Zde může jít jak o intra-

venózní formu, tak intramuskulární. K tomuto způsobu užívání se pojí rizika ve formě nauzea či průjmu.

Posledním známým způsobem aplikace konopných látek je dle Gabrhelíka, Kubů, Miovského a Zábranského (in Miovský et al., 2008, str. 135) transdermální forma. Jedná se o méně nebezpečnou alternativu určenou zejména pacientům s narušenou imunitou. Látka se podává přes nepoškozenou pokožku, kdy se ovšem vstřebává velmi pomalu a v nedostatečné míře. Tato forma aplikace je však ve svých experimentálních začátcích a očekává se její zkvalitnění.

1.3 Účinky marihuany na uživatele

Ačkoliv má marihuana kladné i záporné účinky, drtivá většina uživatelů při jejím užívání očekává pouze ty kladné. Stejně tak to je i s předáváním zkušeností ohledně stavů intoxikace. Málokterý člen vrstevnické skupiny se dělí o nepříjemné pocity, které vznikly po požití. Naopak, tyto pocity vytěšňuje a dále předává výhradně příjemné prožitky a pocity spojené s konkrétními situacemi.

Všeobecně se účinky marihuany odvíjejí od celkového rozpoložení konkrétní osoby. Kalina (2003, str. 176) uvádí, že vliv látky na lidský organismus ovlivňuje celkový „setting“ daného člověka. Tedy jeho očekávání, vliv prostředí, možná únava a individuální odlišnosti v citlivosti. K těmto faktorům lze připojit i stres. Obecně platí, že pokud je jakákoliv droga užívána člověkem, který zažívá stres či je pod psychickým tlakem, vytoužené pozitivní účinky se zpravidla nedostaví. Naopak v tomto případě hrozí, že jedinec je po konzumaci apatický vůči okolí, pociťuje zvýšenou únavu či obavu ze všedních záležitostí. Dále může být agresivní či podrážděný bez zjevných příčin a může pociťovat depresi či úzkost.

Pokorný, Telcová a Tomko (2002, str. 60 - 62) uvádějí, že po požití drog z oblasti konopných se často dostavuje změna vnímání barev. Barvy bývají pestřejší a živější, často zde hraje roli míra představivosti a schopnost kreativity jedince. U změn v chování rozlišují typický **rozesmátý stav**, ve kterém vlnu euforie a smíchu vyvolávají zcela běžné situace a vjemy. Definuje se zde i takzvaný skupinový smích, který je vyvolán konkrétní osobou a přelévá se z dalšího jedince na dalšího. Ke konci se členové skupiny můžou smát i vlastní bolesti břišních svalů v důsledku dlouhého smíchu. Na druhou stranu může člověk po nástupu účinku zůstat velmi klidný, rozvážený a **zamyšlený**. Zpravidla přemýšlí o běžných

životních situacích či o naprosto smyšlených věcech a nechá se zcela pohltit vlastní fantazií. Tento stav má velmi blízko k takzvanému dennímu snění.

Vedle rozesmátého a zamyšleného stavu zmiňuje Vacek (in Miovský et al., 2008, str. 238) další stav, **tzvaný „výkyd“**. Tento stav rozpoložení nastává zpravidla, pokud člověk absorbuje větší množství drogy. Je typický především po tom, kdy uživatel požívá marihuany po celý den, opakovaně. Na konci dne je tělo již tak unaveno, že vládu nad tělem i myslí přebírá nekontrolovatelná únava. Charakteristická je zde situace, kdy prožitku dominuje zakalená mysl či ochablé tělo. Nevylučuje se ani kombinace obou. V tomto stavu není jedinec schopný racionální úvahy či alespoň minimální soustředěnosti. Tento, často nevyžádaný stav, může trvat velmi dlouho a ani dlouhý spánek nezaručuje, že se jedinec bude cítit na druhý den zcela v pořádku.

Marihuany může společnost chápat jako drogu smíchu. Pouze zainteresovaný člověk či dlouhodobý kuřák zná i fyziologické změny, které po požití velmi často nastávají. Patří sem například zarudnutí bělma v očích, což je jeden z prvních rozpoznávacích znaků člověka při podezření na užívání marihuany. Dále také dráždivý kašel, nekontrolovatelný třes končetin či celého těla a zcela náhlé a silné bušení srdce. Konkrétně k bušení srdečního svalu se vyjadřuje i Shapiro (2005, str. 320) a uvádí, že tato zvýšená srdeční činnost vede později i ke snížení tlaku krve, což znamená nebezpečí zvláště pro osoby se srdečními problémy.

Velmi typickým projevem účinku THC je dle Kaliny (2003, str. 176) takzvaná „deformace ve vnímání prostoru a času“. Deformace prostoru je zde uváděna jako náhlá neznalost známých objektů či stoprocentní přesvědčenost, že notoricky známý objekt měl před několika okamžiky jinou barvu. Čas se může zdát uživateli mnohem delší než obvykle. Dokonce i velmi krátký časový úsek může být vnímán jako by uběhlo již několik hodin. Že vnímání času platí i naopak potvrzují Pokorný, Teclová a Tomko (2002, str. 61), kteří udávají, že i několikahodinové zamyšlení nad životem může uživateli připadat jako pětiminutové zdržení. Tato skutečnost může mít za následek například nedochvilnost či neplnění si svých povinností.

Ke speciálnímu projevu marihuany patří slangově nazývaný „sušák“ neboli akutní a často nepříjemná suchost v ústech. S tím může souviset i náhlá a velmi intenzivní aktivita chuťových buněk, kterou popisuje Kalina (2003, str. 176) jako situaci, kdy, „přestože před

intoxikací byla dotyčná osoba plně sytá – po vykouření několika jointů sní „nášup“. Pro tento účinek bylo s konopím také experimentováno při léčbě nechutenství.“

Rozdílné účinky se dostávají u lidí, kteří jsou na marihuanu již zvyklí oproti prvotním experimentátorům, kteří nemusejí žádný účinek pociťovat. Tento fakt uvádí Presl (1994, str. 31 - 32) a dodává, že očekávání laika může být natolik obrovské, že svou soustředěností na změnu stavu účinky zcela potlačí. Může se ovšem dostavit i opak, kdy se mohou objevit nepříjemné pocity spojené s pocity závratě a nevolnosti.

Účinky marihuany jsou tedy jak pozitivní tak negativní. Důležité je zdůraznit, že na stav po intoxikaci má velký vliv situační faktor spolu s rozpoložením jedince.

1.4 Mýty a fakta

Faktické okolnosti ohledně témat, která vyvolávají mezi veřejností emoce, jsou velmi často nepřesné či účelně mystifikované. V této kapitole se zaměříme na objasnění tří nejdiskutovanějších mýtů ohledně marihuany a jejího dopadu na uživatele této drogy.

Konopí je (také) lék

Mnoho lidí tvrdí, že marihuana nemá žádné léčivé účinky a prameny, které uvádějí opak, pouze osočují pro dekriminizaci nebezpečné látky. Faktem ovšem podle Zimmerové a Morgena (2003, str. 32) je, že se vědeckými metodami prokázalo, že marihuana příznivě působí například na snižování nevolnosti, která zpravidla doprovází chemoterapeutickou léčbu rakoviny. Prokázalo se také, že aktivní látka v marihuaně – THC - snižuje svalové křeče při úrazech páteře a u pacientů s roztroušenou sklerózou zmírňuje všudypřítomný třes. Pacienti a lékaři dále uvádějí, že marihuana také ulevuje od migrény, depresí, náhlých záchvatů a chronické bolesti.

V moderním lékařství existuje průmyslově vyráběný lék Marinol, který obsahuje syntetické THC. Zastánci klasického kouření marihuany či hašiše ovšem dle Zábranského a Hanuš (in Miovský et al., 2008, str. 407 - 408) uvádějí, proč kouření preferují. Oproti tabletové či kapslové formě, které procházejí trávicím traktem, má kouření mnohem rychlejší nástup účinku, tedy nižší možnost předávkování.

Dále se konopné produkty užívají ke zmírnění následků epilepsie či Parkinsonovy nemoci a dalších neurodegenerativních onemocnění.

Marihuana (ne)přispívá k amotivačnímu syndromu

Samotný pojem amotivační syndrom definuje Mahdaličková (2014, str. 38) jako stupňující se lhostejné chování k vlastní osobě a okolí. Dále pak jako nezájem o běžné denní události, celkovou pasivitu k vlastnímu osudu včetně možnosti smrti.

Část naší společnosti klasifikuje uživatele marihuany jako povaleče, nezodpovědné jedince a osoby, kterým nezáleží na jejich vlastní budoucnosti. Často jsou to v jejich očích lidé, kteří jen pokušují, „flákají“ se a parazitují na systému. Zimmerová a Morgen (2003, str. 69) ovšem jasně říkají: „Amotivační syndrom vyvolaný užíváním marihuany se vědci snaží prokázat už pětadvacet let a dosud se jim to nepodařilo.“

U dlouhodobých uživatelů marihuany byly sice pozorovány behaviorální znaky amotivačního syndromu, nedaly se ovšem realizovat adekvátní závěry, které by přesvědčivě vypovídaly o jeho existenci. (Konopa, 2015)

Zimmerová a Morgan (2003, str. 70 - 72) ovšem uvádějí již dříve realizované studie mezi vysokoškolskými studenty, kteří užívají marihuanu a kteří nikoliv. Zjišťují ovšem jen několik relativně banálních odlišností. Jako například, že uživatelé marihuany složitěji definují své postavení v budoucím životě či častěji chodí za školu. Ovšem škálu hodnocení ve školní instituci vnímají obě skupiny podobně, stejně tak důležitost danou školu úspěšně ukončit.

Můžeme tedy shrnout, že mezi konzumenty a nekonzumenty marihuany se vyskytují určité rozdíly v motivaci ke krátkodobé či střednědobé činnosti. Avšak není zde důvod prisuzovat všem uživatelům marihuany diagnózu amotivačního syndromu.

Marihuana jako vstupenka do světa drog

Ve společnosti je rozšířená takzvaná „teorie vstupní drogy“ v kontextu marihuany. Nejen laická veřejnost se domnívá, že marihuana plní funkci určitého prvního kroku v pomyslné cestě k dalším drogám. Toto přesvědčení pramení z představy lidí, že jakmile se jedinec dostane do prostředí, kde se vyskytuje marihuana, otevře se mu přístup i k jiným drogám.

Presl (1994, str. 33 - 34) se vyhrazuje proti zarputilým bojovníkům protidrogové prevence a udává, že od samotného kouření marihuany nevede žádná přímá cesta k těžkým drogám. Faktem ale je, že uživatel marihuany může po čase cítit nedostatečný účinek a může se zaměřit na nějakou jinou drogu. Za to ovšem primárně marihuana nemůže a celá takto demonizovaná situace nemá reálný základ.

Zimmerová a Morgan (2003, str. 44) doplňují, že marihuana je jedna z nejpůvodnějších drog vůbec, proto je velmi pravděpodobné, že mnoho uživatelů jiných drog užívá právě i marihuanu. Většina uživatelů marihuany ovšem nezneužívá žádnou jinou drogu. Proto je pro většinu lidí marihuana drogou konečnou, nikoliv vstupní.

Faktem ale zůstává, že vstup do pomyslného drogového světa je často radikální počín, který po čase zapříčiní změnu hodnotového žebříčku. Užíváním marihuany se tedy za určitých okolností lze dostat i k jiným drogám. Je ovšem zcela v rukou jedince, zda se rozhodne postoupit v drogové kariéře k jiné droze, či mu účinky marihuany vyhovují natolik, aby zůstal pouze u ní.

2 ZÁVISLOST NA MARIHUANĚ

Při neustálém útěku od narůstajících denních problémů, stresových situací a přirozenou lidskou touhou vyzkoušet látky, které mění vědomí, zvýšit si tím sebevědomí a zažít euforické stavy štěstí bez předešlé námahy jen za pomoci návykové látky, může u lidí postupně vznikat závislost na zneužívané látce.

Nejrozšířenější pojednání o syndromu závislosti poskytuje Mezinárodní klasifikace nemocí (2000, str. 86 - 87), která uvádí, že je to skupina fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů, v nichž užívání určité látky má u daného jedince určitou nadřazenost oproti jinému jednání, kterého si ovšem dříve více cenil. Za centrální popisnou charakteristiku syndromu závislosti je udávána neutuchající touha brát psychoaktivní látku, alkohol či tabák.

O pojmu závislost pojednávají také Pokorný, Teclová a Tomko (2002, str. 14), kteří ho definují v kontextu pro popis vztahu mezi organismem a jevem, objektem či fenoménem, ale i předmětem závislosti, přičemž se tento kontakt stává postupem času mnohem intenzivnější a komplexnější. Důsledkem tohoto patologického vývoje vztahu je poté komplex změn, popřípadě deformací, které postihují fyzickou, duševní a sociální rovinu závislého jedince. Závislost tedy postihuje jak jedince, tak i jeho sociální okolí.

Drogovou závislost definuje také Valíček (et al., 2000, str. 22) jako chorobný stav spojený s neovladatelnou touhou opakovat aplikaci drogy. Tento stav je spojený s tendencí snižovat časový interval mezi jednotlivými aplikacemi psychoaktivní látky a naopak zvyšovat její dávky.

Mahdalíčková (2014, str. 32 - 33) mimo základní (primární) závislosti zmiňuje i sekundární závislost. Ke vzniku této závislosti může dojít v důsledku jiné duševní poruchy, například deprese, kterou se jedinec snaží účelně mírnit za pomoci drogy. V takových případech je třeba provádět takzvanou duální diagnózu, kdy se vedle léčby ze závislosti léčí také potenciální příčina, tedy duševní či jiná porucha.

Samotná existence závislosti v důsledku užívání marihuany je ve společnosti velmi diskutovaná. Do vyřešení této otázky se zapojil tým vědců, kteří dle Shapira (2005, str. 324 - 325) v laboratorních podmínkách provedli výzkum k této problematice. Skupina lidí dostávala v průběhu několika týdnů každých pár hodin velké dávky marihuany. V důsledku velmi intenzivního užívání se podařilo dosáhnout slabých abstinčních příznaků charakte-

ristických stavem podrážděnosti, nervozity, nespavosti a snížené chuti k jídlu. Pokud v tomto případě můžeme hovořit o syndromu závislosti, tak podobné stavy byly zaznamenány i mezi uživateli marihuany, kteří vykazovali vysokou frekvenci v užívání látky. Zde byl výsledek ve formě zhoršené paměti a myšlení, sníženou sebeúctou a možným výskytem depresivních nálad. Skutečnost, že na konopných drogách lze vypěstovat návyk potvrzuje i Sdružení Sananim (2007, str. 16) a dodává, že riziko vzniku je sice v porovnání s jinými psychoaktivními látkami menší, ale i tak může potencionální závislost vyvolat především závažné psychické potíže.

U syndromu závislosti na marihuaně rozlišujeme dva druhy nutkavého jednání.

Prvním z nich je **psychická závislost**, která je charakteristická neodolatelnou vnitřní touhou po droze. Jak doplňuje Pokorný, Telcová a Tomko (2002, str. 23) je psychická závislost nejsilnější právě v momentě, kdy je člověk rozhodnutý plnou vůlí odolat závislosti. Psychická závislost je také spojována se vznikem halucinací, tedy s poruchami smyslového vnímání. Tento druh závislosti je v určité míře znám i u uživatelů konopných drog. Vede je silná touha dosáhnout opět příjemného stavu, který zažili po aplikaci. O marihuaně se hovoří v souvislosti s psychickou závislostí o takzvaném „společenském lubrikantu“. Jedinec si je velmi dobře vědom, že stejně jako po určitém množství alkoholu je hovorný, uvolněný a do určité míry i kreativní. Proto může mít zafixované, že při kontaktu s lidmi bude výkonnější, pokud bude pod vlivem THC.

Druhým druhem je **závislost tělesná** neboli **fyzická**. Akutní tělesné projevy závislosti se projevují napříč drogovými uživateli. Nakolik je tělesná závislost patrná, záleží především na druhu psychoaktivní látky a délce jejího užívání. Shapiro (2005, str. 325) ovšem uvádí, že opravdovou tělesnou závislost na marihuaně zažije jen statisticky nevýznamný počet uživatelů. Ale i tento malý počet uživatelů není zcela relevantní, jelikož existuje reálná možnost, že právě tito uživatelé zažívají abstinenci příznaky, které se vážou k jiné užití droze.

Oproti tomu Americká psychiatrická asociace v knize Diagnostický a statistický manuál duševních poruch (2013, str. 512) uvádí, že závislost na konopných drogách je hodnocena ve třech stupních:

- **závislost kompulzivní** – charakteristická narušenou sociální aktivitou v důsledku užívání konopné drogy, která je preferována na úkor jiných zájmů; samotné užívání marihuany je poté ve znatelně větším množství, než uživatel zamýšlel;

- **neschopnost přestat v užívání drogy** – zde panuje neschopnost alespoň snížit dávku konopné drogy při jednotlivé aplikaci, na některé dříve kladně hodnocené účinky je již plně rozvinutá tolerance; veškerá snaha o abstinenci v jakékoliv podobě je poté rychle vystřídána návratem k užívání;
- **vysazení konopné drogy** – pokud se do tohoto stupně podaří uživateli dostat, je spojen s abstinenčním syndromem a s aplikací drogy se zpravidla pokračuje i přes obtíže, které celý proces provázejí.

2.1 Příčiny vzniku závislosti

Filozoficky pojednává o kořenech závislosti Kalina (et al., 2008, str. 18), který uvádí, že je třeba se zabývat samotnou podstatou dilemat. Celý život je postavený na vztahu protikladů – zrození a smrt, světlo a tma, láska a nenávisť a podobně. Vztah těchto dualit vyvolává napětí a je hlavním zdrojem neklidu. V závislosti na to vyhledává člověk hlubší potřeby a motivace. Chce se zcela pochopitelně vyhnout fyzické i psychické bolesti, naopak se potřebuje cítit výkonný a zbavit se vnitřních zábran. Rád by dosáhl euforie, pocitu štěstí a zároveň našel vnitřní rovnováhu.

Nejen začínající uživatelé drog, tedy i těch konopných, nemají v plánu se stát na zneužívané látce závislí. Tuto látku aplikují pouze pro její určité pozitivní vlastnosti. Kalina (et al., 2003, str. 124) mezi tyto vlastnosti uvádí umění větší kontroly nad okolím a sebekontroly, umožnění hloubat nad smyslem života z dosud neznámé perspektivy, umění zbavit se nepříjemných stavů mysli, možnost vyvolání slasti, zintenzivnění smyslových zážitků a podobně.

Každý uživatel využívá jednu či kombinaci takových pozitivních vlastností. Nejprve funguje určitá sebekontrola, která nám neumožní drogu užívat pravidelně, a nepřipouštíme si její postupnou nadvládu. Časem si ovšem droga v našem životě upevňuje svou pozici a stává se součástí naší osobnosti.

Drogová závislost ovšem nevzniká ihned. Ačkoliv odborníci na drogovou problematiku tvrdí, že již první aplikace heroinu či cracku podmiňuje okamžitou závislost. V kontextu marihuany je ovšem na místě uvést možné fáze vzniku závislosti. Tyto fáze popisuje Mahdálíčková (2014, str. 34 - 35).

1. Fáze experimentální

Zde uživatel pocítuje a využívá pouze pozitiva, která mu droga poskytuje. Neuvědomuje si rizika. Prvotní fázi užívání je relativně snadné zamaskovat před okolím. Zde ovšem u některých jedinců dochází k racionalizaci jednání a rozhodnou se s touto činností přestat.

2. Fáze rekreační aplikace

Ačkoliv se v této fázi jedná již o předem promyšlené užívání drogy (například na diskotéce), začíná se jedinec droze přizpůsobovat a stává se tak součástí jeho života.

3. Fáze příležitostného braní

Mezi hmatatelné příznaky této fáze patří snížená výkonnost ve škole či práci a zhoršení vztahů v blízkém okruhu jedince. V těchto okamžicích může nastat svěřování se neformální autoritě, od které je očekávána pomoc či podpora.

4. Fáze každodenního užívání

Tato fáze je charakteristická ztrátou kontroly nad drogou. Může docházet k transformaci postojů a životních hodnot, kdy droga zpravidla končí na prvním místě. Uživatel často opouští své zájmy. Zpravidla se nedokáže svépomocí zbavit závislosti a pomoci mu může již pouze odborná péče.

5. Fáze užívání k dosažení normálu

Ačkoliv v této fázi již uživatel téměř nepocítuje pozitivní účinky drogy, má permanentní tendenci dosáhnout slasti, která se objevovala v předešlých stádiích. V důsledku toho se frekvence užívání velmi rychle zvětšuje, s čímž souvisí mimo jiné i finanční a společenské problémy. Člověk se v této fázi ocitá uprostřed takzvaného bludného kruhu.

Na příčiny vzniku závislosti jedince na určitou látku má vliv vedle frekvence jejího užívání a schopnosti látky docílit požadovaný stav v organismu také osobnostní charakteristika. Osobnostní význam je důležitým činitelem při vzniku závislosti na drogách. Podle Duška a Večeřové - Procházkové (2015, str. 219 - 220) představuje osobnost individuální spojení duševních a fyzických vlastností člověka, která se profiluje ve společenských vztazích. K samotnému užívání drogy více inklinují skupiny lidí, jež jsou tvořeny primitivními a simplexními osobnostmi, které snadno podléhají tlakům společnosti. Závislost může těmto osobám pomoci dočasně řešit nastalou náročnou situaci či konflikt. Dlouhodobě ovšem mají mnohem negativnější následky, než lidé bez větších osobnostních abnormalit.

Vedle osobnostního významu v kontextu vzniku závislosti existuje také vliv sociálního prostředí. Sociální prostředí bezpochyby velmi ovlivňuje samotný vývoj osobnosti. Právě toto úzké spojení mezi lidskou bytostí a sociálním prostředím často vede ke vzniku různých poruch, nebo právě k závislosti. Dušek a Večeřová – Procházková (2015, str. 220) uvádějí, že byla prokázána mnohem větší citová deprivace (kterou můžeme chápat v jistém smyslu jako startér k tendenci užívat drogy, tedy k potencionálnímu vzniku závislosti) mezi dětmi od narození vychovávanými v dětském domově oproti dětem, které vyrůstaly v úplné biologické rodině. Deprivace a konflikty ale mohou vznikat i v rodinném prostředí, především v dysfunkčních či afunkčních rodinách. Jinými slovy, důležitou roli při vzniku závislosti hraje i prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá.

Školní instituce, stejně jako následné zaměstnání, může vést ke konfliktům mezi jedincem a společností, kterou může doprovázet prostá zvědavost vyzkoušet něco nového, něco společensky natolik unikátního, tajemného a zakázaného. Rozhodnutí okusit drogu může být také snahou proniknout do kolektivu a vybudovat si v něm kýženou pozici.

U marihuany může jedinec vnímat její požívání jako životně důležitou činnost pro setrvání v kolektivu. V raném období užívání ještě svoji situaci ovládá a cítí se být drogou nedotčený. Pravidelné užívání se ovšem stává potřebou a nevyhnutelností, která často roste s každodenními problémovými situacemi, kterým jedinec musí ve svém životě čelit.

Vágnerová (2014, str. 499) k příčinám vzniku závislosti zmiňuje takzvanou genetickou predispozici jedince. Tato dispozice může ovlivnit snášenlivost i ochotu psychoaktivní látky vyzkoušet. Hovoří se zde o komplexu specifických genetických informací, které dědičnou cestou mohou podmiňovat například produkci určitého neuromediátoru či enzymu, který se může podílet na zpracování určité látky (například alkoholdehydrogen či THC). Familiární výskyt tendence k abúzu psychoaktivních látek může být podmíněna i pouhou nápodobou.

Rotgers (et al., 1999, str. 22 - 23) dále v této souvislosti hovoří o „modelu genetického vlivu“. Ten sice nepředpokládá existenci genů pro onemocnění, ale má za to, že závislost determinují mnohočetné biologicky rizikové faktory v interakci s faktory psychosociálního prostředí. Jinými slovy není pro vznik závislosti důležitý samotný vliv genetiky ani prostředí. K jejímu rozvoji musí být kombinace obojího. Presl (1994, str. 49) dále rozvádí, že ona osobnostní predispozice se projevuje ve struktuře dané osobnosti, která všeobecně in-

klinuje k problémovému chování. K otázce ohledně dědičnosti a sklonu k závislosti u nealkoholových drog je autor ovšem skeptický a mluví o přeceňování problému.

2.2 Znaký závislosti

Určitý segment společnosti je fascinován vším, co jen trochu zavání zkratkou v cestě životem či životním rozptýlením. Drogy jsou vstupenkou do světa téměř neomezených možností a ze začátku téměř nic nežádají nazpět. Nepozorní jedinci se ale po určité době stanou více otroky než pány situace. Vznikne u nich závislost provázená hned několika charakteristickými znaky.

Mahdalíčková (2014, str. 37) uvádí, že lze popsat určité znaky uživatelů, kteří jsou závislí na drogách. Tito lidé tedy často mají:

- zvýšenou emocionální vzrušivost – nepatrné podněty bývají silně emocionálně prožívané, negativní projevy jako úzkost a hněv vyústí v nezadržitelné a nekontrolovatelné chování;
- nízkou vnitřní integritu, která se projevuje nízkým sebepoznáním, kdy jedinec neumí některé své pocity dost dobře ovládnout;
- nedostatek vnitřní pohody, četné deprese, zvýšené vnitřní napětí, frustrace;
- problémy v rodinném životě, kdy má závislý pocit (často oprávněný), že mu není poskytována péče a láska v dostatečné míře;
- často malý smysl pro vyváženost mezi povinnostmi a zábavou a mezi právy a povinnostmi;
- nízkou vůli a sníženou motivaci;
- chudý systém životních hodnot;
- nepřiměřený postoj k realitě v důsledku přílišného používání únikových mechanismů při řešení každodenních situací;
- časté psychopatické poruchy osobnostního spektra.

Určitá teoretická vodítka rozpoznání závislosti uvádí Mezinárodní klasifikace nemocí (2000, str. 87), kdy musí dojít za poslední rok minimálně ke třem či více jevům, abychom mohli oprávněně mluvit o závislosti jako takové:

- pocit neodolatelné touhy či vnitřní impulzy k aplikaci látky;
- ztížená kontrola v užívání dané látky, a to v kontextu začátku užívání, ukončení či ohledně množství látky;

- tělesné znaky odvykacího stavu, pokud je látka užívána s úmyslem zmenšit či odstranit jeho příznaky, což je patrné z abstinenčního syndromu pro danou látku;
- důkaz tolerance, který se projevuje v požadavku stále se zvyšujících dávek dané látky, aby bylo dosaženo původních účinků;
- postupné zanedbávání zájmů a potěšení, které v minulosti jedinci přinášely uspokojení ve prospěch psychoaktivní látky k dosažení vyššího časového fondu k užívání dané látky či na zotavení se z účinků dané látky;
- pokračování v užívání i přes patrné důkazy zjevných následků.

2.3 Důsledky závislosti

Jak již bylo řečeno, žádný jedinec, který vstupuje do světa drog, byť experimentem nebo později permanentním užíváním, si neuvědomuje velmi pravděpodobnou možnost vzniku závislosti – tedy stavu, který je vyvolán dlouhodobým užíváním.

S tím přímo souvisí i to, že téměř nikdo, kdo klepe na pomyslnou bránu barevného a kreativního světa drog, si neuvědomuje důsledky závislosti. Některé z těchto důsledků mohou po dodržení přísného abstinenčního řádu zcela vyprchat a dojde k napravení situace. Ty ostatní, a zpravidla vážnější, nás ovšem mohou provázet po celou dobu života. V následujících podkapitolách si uvedeme konkrétní důsledky, které mohou vzniknout při projevech závislosti.

2.3.1 Psychické důsledky závislosti

Změna psychického stavu, tedy změna osobnosti, nastává po dlouhodobém užívání psychoaktivních látek. Jak popisuje Nešpor (in Vágnerová, 2014, str. 512 - 513), tak tyto změny mohou být různého charakteru.

Mezi první skupinu změn můžeme řadit **změny emočního prožívání**. Lidé v důsledku nadměrného užívání drog bývají silně afektivně labilní. Mají tedy sklon k úzkostem, podrážděnému chování a k celkovým extrémním emočním reakcím a to vše v souvislosti se špatně vyhodnoceným vyvolávajícím podmětem – spouštěčem. Nezřídka se objevují vzťahovačné až paranoidní vzorce chování. Výjimečná není ani celková anhedonie a úzkostná či depresivní nálada.

Dalšími důsledky jsou **změny vnímání a uvažování**. Uživatelé drog jsou charakterističtí sníženou schopností pozornosti a paměťových funkcí. Jelikož látky s psychotropním účin-

kem často zcela mění vnímání, uživatel má problém zpracovávat vnímané podměty korektně. Dochází tedy k halucinacím a bludům.

Často se vyskytuje také **změna chování**. Jelikož užívání psychoaktivních látek mění aktivační úroveň jedince. Pod vlivem drog může být jedinec extrémně aktivní či naopak neschopen jakékoliv aktivity, tedy v určitém útlumu. Tyto stavy souvisejí s druhem užívané drogy a s celkovým rozpoložením jedince.

Jako další psychický důsledek závislosti na psychoaktivních látkách můžeme uvést celkovou **degeneraci osobnosti jedince**. Člověk dlouhodobě závislý na drogách má zcela převrácený žebříček lidských hodnot.

Mahdalíčková (2014, str. 35 - 36) shrnuje, že bylo objektivně prokázáno, že veškeré drogy působí negativně na duševní život jedince a mohou naprosto rozvrátit normální mozkové funkce.

2.3.2 Sociální důsledky závislosti

Sociální důsledky v souvislosti se závislostí na užívané látce mají dvě roviny. Takto závislý jedinec jednak ničí sebe jako společenskou a sociální bytost a do jisté míry se nevědomě vytlačuje ze společnosti až na její pomyslný okraj, tak je také problémem pro celou okolní společnost, jelikož se jeho chování stává nežádoucím a nebezpečným. Nezřídka uživatel návykových látek na společnosti doslova parazituje a to v podobě zneužívání sociálních dávek nebo drobnými krádežemi v rodině či mimo ni. Nehledě na často nevědomou psychickou šikanu rodiny, která závislost jedince musí ve větší či menší míře trpět.

S dlouhodobým užíváním psychoaktivních látek notně souvisí již zmíněný nedostatek finančních prostředků. To vede podle Mahdalíčkové (2014, str. 38) ke kriminálnímu jednání, jelikož si uživatel již není schopný zajistit finance legitimním způsobem.

Uživatelé drog mají oproti alkoholikům do značné míry nevýhodu v tom, že k rozvoji závislosti a s tím souvisejícím negativním důsledkům dochází velmi rychle. O tom hovoří také Fischer a Škoda (2014, str. 110): „Nálepka „feťák“ je silnějším stigmatem než „alkoholik“, identifikace se subkulturou jedinců závislých na drogách je mnohem pravděpodobnější. Kromě přijetí vzorců chování typických pro tuto subkulturu je nebezpečnější ztotožnění se s jejich hierarchií hodnot, jejich zvnitřnění jedincem ve skutečnosti znamená snížení šancí na změnu tohoto asociálního životního způsobu na minimum.“

Právě v důsledku nerespektování běžných společenských norem podle Vágnerové (2014, str. 521) přestává jedinec závislý na drogách plnit své povinnosti. Tedy absentuje ve škole či zaměstnání, za což jedinci hrozí postihy či dokonce vyloučení. Po takovém vyloučení ovšem zpravidla nemá motivaci hledat jiné zaměstnání či pracovat na své nápravě. Právě naopak pokračuje v rizikovém chování a ztrácí většinu svých sociálních rolí, které mu určila naše společnost.

2.3.3 Biologické důsledky závislosti

Postupem času se jedinec závislý na psychoaktivní látce zaměřuje stále více pouze na onu látku. Stejně tak, jak se přestává starat o své koníčky, dodržování životních hodnot, svůj zevnějšek, tak se také přestává starat o své zdraví. Nedodrží pitný režim, nedodává tělu potřebnou stravu a podobně. Naopak vpravuje do svého těla obrovské množství drogy, ve které se nachází mimo požadované substance také toxiny a jedy. Tyto nežádoucí látky se poté v těle usazují a dohromady se špatnou životosprávou dochází k níže popsaným problémům.

Vedle celkového chátrání organismu a vyhubnutí se velmi často objevují problémy spojené s poškozením cévního systému v důsledku injekčních aplikací drogy. Jak uvádí Hanuš (in Miovský et al., 2008, str. 91 – 92), tak může dojít k zánětu hlubokých žil či tromboflebitidě, která se vyznačuje zatvrdnutím žil. Sdílenou injekční jehlou je také velké riziko přenosu viru hepatitidy B a C a infekce HIV.

U kouření psychoaktivních látek (tedy i marihuany) dochází k poškození plic a celého dýchacího systému. Illes (2002, str. 16-17) uvádí, že oproti tabákovému kouří, se v kouří uvolněném z marihuany vyskytuje až o 50% více rakovinotvorných buněk. Takto aplikující uživatelé se vystavují riziku vzniku hypoxie, zápalu plic či jejich otoku.

Změny při dlouhodobém užívání drog přicházejí i v oblasti reprodukčního systému jedince. U mužů se dle Illese (2002, str. 17) snižuje celkový počet testosteronu. Projevuje se ve snížené produkci spermií a jejich mobilitě. Spermie jsou také často zdegenerované a hrozí, že budou na plod působit deformačně či abnormálně. U žen může být v souvislosti s častou aplikací drogy snížena plodnost. Pokud je žena gravidní a požívá psychoaktivní látky, je ohroženo vyvíjející se embryo, což může zapříčinit mnoho různých poruch u plodu či způsobit samovolný potrat.

K frekventovanému zneužívání drog se pojí také celkové oslabení imunitního systému, který může mít za následek mnoho dalších onemocnění. Avšak léčit drogově závislé jedince je složité, protože úspěšná léčba předpokládá spolupráci závislého a jeho úplnou drogovou abstinenci.

Mahdalíčková (2015, str. 43) uvádí zdravotní rizika, která přímo souvisejí s drogovou závislostí:

- předávkování – tento stav je charakteristický tím, že je velmi těžké u drogově závislého jedince vzbudit pozornost. Tento jedinec navíc vykazuje známky nedostatečného okysličování krve; v tomto stavu je nezbytná lékařská pomoc, která by měla zajistit obnovení základních životních funkcí;
- epileptický paroxysmus – stav, který je pozorovatelný ve formě generalizovaného záchvatu křečí; tento záchvat obvykle odezní do jedné minuty a je nutné se postarat, aby se zasažený jedinec v tomto stavu nekontrolovatelných pohybů nezranil o předměty nacházející se v jeho blízkosti;
- úrazy – při intoxikaci psychoaktivními látkami dochází poměrně často k úrazům, zvláště závažné jsou úrazy hlavy, po kterých je nutné vyhledání lékařské péče.

2.4 Způsoby léčby

Jedinec, který podlehl závislosti na drogách, může za pomoci odborníků zkusit zvrátit svůj osud a pokusit se být opět plnohodnotným členem společnosti. Nešpor (1997, str. 30 - 32) uvádí určité způsoby, jak se dá překonat závislost bez lékařského dozoru. Jedno z pravidel jak závislost překonat, je **nepřipomínat si příjemné prožitky související s drogami**. Je důležité si uvědomit, že účinky s přibývajícím časem slábnou a zevšední. Naopak narůstají problémy. Doporučuje se také **pasivně pozorovat myšlenky a pocity a nereagovat na ně**. Postoj nezaujatého diváka nám může asociovat techniku vnitřního ticha. Užitečným pomocníkem pro překonání závislosti může být také určitý **talisman, signál a deník**. Takový předmět může být bankovka zvláštní hodnoty či ametyst. Tento polodrahokam je údajně od starověku symbolem střízlivosti a zdrženlivosti. Nejlepší ovšem dle autora je **přijmout abstinenci jako samozřejmost a trvalý stav**.

Pokud je ovšem jedinec závislostí natolik pohlcený a nedokáže se závislosti zbavit pomocí technik popsanych výše, musí vyhledat odbornou pomoc. K tomu, aby jedinec trpící syndromem závislosti nastoupil léčbu, je ovšem potřeba nejen dobrá informovanost a podpora

okolí, ale hlavně motivace a pevné rozhodnutí samotného uživatele. Jak uvádí Fischer a Škoda (2014, str. 111) tak tato motivace je nejspíš nejdůležitější podmínkou vedoucí k plnohodnotnému vyléčení ze závislosti. V mnoha případech musí být abstinence (jako základní podmínka pro léčbu) již celoživotní.

Naše společnost rozlišuje dva hlavní přístupy v léčbě drogově závislých osob - farmakologický a psychotherapeutický.

Farmakologický přístup zahrnuje podávání různých medikamentů jako náhražku za užívanou drogu. Kritiku, že tento přístup poskytuje závislým jedincům místo chemické látky jinou, komentuje Kalina (et al., 2008, str. 145 - 146) tak, že nutit pacienty k okamžité a úplné abstinenci bez použití léků je iracionální, kontraproduktivní, neprofesionální postup, který často hraničí s porušováním etických principů medicíny.

Důležitost použití farmak se liší u jednotlivých projevů závislosti, zásadní význam má ovšem při léčbě intoxikace, některých odvykacích stavů a psychotických poruch vznikajících v průběhu rozvoje závislosti. Nejčastěji se v léčbě používají léčivé látky, které pomáhají zvládat průvodní psychické komplikace závislosti (antidepresiva, anxiolytika, neuroleptika, kognitiva). Konkrétně k léčbě závislosti z kannabinoidů bývají využívány benzodiazepiny. V závažnějších případech, které mohou být spojeny s psychomotorickým neklidem, je možné využít i neuroleptika.

Druhým léčebným přístupem je **psychotherapeutický přístup**, který zahrnuje dle Vágnerové (2014, str. 524):

- **psychotherapii** – jejím cílem je dosažení určitého náhledu, porozumění mechanismu vzniku závislosti v rámci vlastního případu, přijetí životní změny a nácviku různých způsobů vyrovnávání se zátěžemi a posilování vnitřní pozitivní motivace. Tito lidé se musejí naučit akceptovat závislost jako neoddělitelnou součást vlastní osobnosti. Psychotherapie také zahrnuje hledání adekvátních alternativních aktivit, které pacientům pomohou vyplnit jejich život tak, aby se v důsledku abstinence nezdál tak prázdný;
- **práci s rodinou, rodinná a manželská terapie** – velmi důležitým krokem k léčbě je zachování významných mezilidských vztahů, prostředí rodinného krbu, který závislému jedinci poskytne dostatečnou motivaci ke změně a s tím související podporu. Hovoří se o tom, že celé rodinné prostředí závislého je určitým způsobem poškozeno a je třeba na něho nahlížet, tedy ho léčit jako komplexní celek;

- **svépomocné skupiny** – tyto skupiny rodinných příslušníků závislých lidí i skupiny vyléčených jedinců nabízejí užitečnou pomoc v podpoře a porozumění. Svépomocné skupiny jsou velmi činné hlavně v začátcích abstinence, kdy je často nutné zpřetrhat veškeré dřívější kontakty;
- **socioterapii** – velmi důležitá se jeví podpora při návratu jedince do společnosti, vytváření nových kontaktů a hledání pracovního uplatnění. Případný negativní postoj společnosti představuje problém i pro lidi, kteří úspěšně abstingují, protože se setkávají s početnou nedůvěrou. Zamezení recidivy a podporu přijatelného sociálního chování poskytuje často komunitní systém léčby, chráněné bydlení, dílny a kluby. Právě tato zařízení jsou významná v prevenci proti relapsu.

Pokud to druh závislosti dovolí a pokud pacient spolupracuje na dostatečné úrovni, doporučuje se kombinace jak farmakologického, tak psychoterapeutického přístupu v léčbě závislosti. Vhodně vyvážená kombinace obou metod ve spojení s profesionálním přístupem odborníků má mnohem větší šanci na úspěch.

Tak jako u léčby nedrogového charakteru, tak i u léčby ze závislosti vyvolané působením psychoaktivních látek se doporučuje s léčbou neotálet. Je důležité k léčbě přistoupit, jakmile člověk začne pociťovat životní potíže zapříčiněné drogou.

Mahdalíčková (2014, str. 38) hovoří také o tom, co se stane v případě nerespektování či ignorování léčby. Takové chování má u všech druhů závislosti velmi podobný vývoj, liší se pouze v čase nástupu takového stavu. Postupně se u jedinců trpících syndromem závislosti objevuje psychopatizace, rozpad osobnosti a intelektu. Tyto stavy přicházejí dříve u jedinců, kteří se vyznačují takzvanou polytoxikomanií, tedy zneužíváním několika drog z různých skupin současně.

3 UŽIVATEL MARIHUANY

Pokud chceme vystihnout uživatele marihuany a určitým způsobem ho vymežit, musíme si uvědomit, že tito uživatelé jsou reprezentanti velmi širokého okruhu naší společnosti. Tedy jak udává Miovská, Vacek a Gabrhelík (in Miovský et al, 2008, str. 162), skupina uživatelů konopných drog je velmi nehomogenní. Charakteristiku a rozptyl skupiny přirovnávají ke skupině uživatelů alkoholu. Můžeme si za tím tedy představit, že na jednom konci rozhraní je možné se setkat s uživateli chovajícími se velmi specificky a žijící vysoce rizikovým způsobem s rozsáhlou psychiatrickou komorbiditou. Na druhé straně spektra mohou stát uživatelé, kteří konopí užívají v kontextu rekreačního vzorce. Tito lidé nevykazují téměř žádné odchylky od jinak běžného populačního průměru.

K vystihnutí charakteristických rysů u uživatelů konopí je třeba přistupovat velmi obezřetně. Jak uvádí Pešek, Vondrášková a Veselý (2008, str. 18), mohou být tyto charakteristiky velmi různorodé. Stejně tak jako u lidí, kteří drogy neberou, tak i mezi závislími jedinci se najdou lidé inteligentní, citliví, bystří a přemýšliví a svým způsobem zdvořilí. Na druhém břehu ovšem stojí i ti, kteří jsou arogantní, charakterově velmi pokřivení a páchající různé agrese – ať verbální či dokonce fyzické. Těchto lidí mezi uživateli také není málo. Tyto negativní charakteristiky vyplouvají na povrch zvláště tehdy, pokud jsou závislí jedinci přímo pod vlivem psychoaktivní látky či pocítují abstinenční příznaky vyplývající ze závislosti.

Co ovšem všechny uživatele marihuany spojuje, je určitá motivace k užívání. Miovská, Vacek a Gabrhelík (in Miovský et al., 2008, str. 164 - 165) uvádějí, že: „Obecným principem fungování všech živých bytostí, a tedy i člověka, je motiv dosažení slasti. Tato slast při uspokojování potřeby je vždy bezprostřední, je prožívána v přítomné chvíli, ale její zdroje mohou být velmi rozmanité, stejně jako jsou rozmanité naše potřeby. Pro někoho může být užívání drog jedním z aspektů experimentování v adolescenci způsobem, jak se odlišit či vzdorovat, jak zvládat úzkost nebo počínající symptomy psychického onemocnění anebo nejčastěji je motivem užívání příjemný pocit sám o sobě.“

Motivační škálu klasifikovali Newcombe a Woods (1999 podle Miovský et al., 2008, str. 165). Dle autorů se motivy pro užívání konopných drog skládají ze čtyř základních faktorů:

- posílení pozitivních pocitů (relaxace, vzrušení, kreativita),
- zvládání negativních pocitů (řešení obtížných situací, únik z úzkosti),
- sociální koheze (pronikání strukturami mezi lidmi, konformita),

- závislost (nezvladatelná potřeba, nutkání užít drogu).

3.1 Dělení uživatelů

Jak již bylo řečeno, skupina uživatelů konopných drog je specifická. Tím, že je tato skupina velmi nehomogenní, je dělení uživatelů bráno hned z několika hledisek.

Simon (1997 podle Miovský et al., 2008, str. 163) uvádí dělení uživatelů drog z obecné populace do pěti skupin:

- populace se zkušeností – zde jsou řazeni ti jedinci, kteří za svůj život mají minimálně jednu zkušenost s psychoaktivní látkou;
- aktuální uživatelé – do této skupiny spadají všichni, kteří v současné době drogu užívají;
- problémoví uživatelé – vedle intravenózních uživatelů sem patří také všichni ti, kteří byli nuceni vyhledat v souvislosti s užíváním drog odbornou pomoc;
- závislí uživatelé – zde řadíme uživatele z předchozí skupiny, kteří splňují diagnostické kritéria pro závislost;
- těžcí dlouhodobí uživatelé – jedinci zařazení do této skupiny se vyznačují těžkým stupněm závislosti, zažívají sociální propad a jsou charakterističtí pro své rizikové chování.

Toto rozdělení bylo rozšířeno Miovským a Urbánkem (in Miovský et al., 2008, str. 163) o kategorie vyskytující se v takzvané skryté populaci uživatelů nelegálních drog. Tito uživatelé nevyhledali nikdy odbornou pomoc v souvislosti s užíváním drog, a proto jsou vedeni jako uživatelé:

- experimentátoři – tito lidé mají zkušenost s psychoaktivní látkou a tuto zkušenost opakují ve velmi dlouhém časovém intervalu; tuto skupinu charakterizuje značná nepravidelnost v aplikaci drogy;
- rekreační uživatelé – cílem osob zařazených do této skupiny je pobavení se, odreagování od běžných starostí a k celkovému uvolnění, jen zřídka mění způsob užívání drogy či samotnou drogu za jinou;
- závislí uživatelé – tito jedinci mají často stabilizované sociální zázemí a naučené vzorce aplikace drogy, díky nekonfliktnosti a relativně dobrému zdravotnímu stavu zůstávají v anonymitě a proto nejsou registrováni v žádné odborné instituci.

S rozdělením přímo aplikovatelným na konopné drogy přichází Kandel a Chen (2000, str. 367 - 378), kteří identifikovali na základě svého výzkumu 4 rozdílné typy uživatelů konopí:

- těžcí uživatelé s časným začátkem užívání,
- lehcí uživatelé s časným začátkem užívání,
- těžcí uživatelé s pozdějším začátkem užívání,
- lehcí uživatelé s pozdějším začátkem užívání.

Miovská, Vacek a Gabrhelík (in Miovský et al., 2008, str. 163) nastínili rozdělení uživatelů konopných drog podle dvou kritérií.

První kritérium je frekvence užívání, kdy dělí uživatele na:

- lehký uživatel (1 - 2 krát/týden),
- střední uživatel (2 - 4 krát/týden),
- těžký uživatel (5 krát a více/týden).

Druhým kritériem je poté délka celkového užívání konopné drogy:

- krátkodobý uživatel (0 - 4 měsíce),
- střednědobý uživatel (4 měsíce – 2 roky),
- dlouhodobý uživatel (2 roky a déle).

Autoři doplňují, že díky kombinaci těchto dvou kritérií lze sestavit až 9 různých kategorií pro snazší charakteristiku uživatelů konopných drog.

3.2 Deviantní kariéra uživatelů marihuany dle H. Beckera

Howard Becker je americký psycholog, který se zabýval uživateli drog, především uživateli marihuany. Snaží se postihnout proces, kdy se jedinec stává uživatelem marihuany a to v kontextu společnosti. Samotný proces „stávání se“ uživatelem marihuany označuje Becker (1966, str. 25 – 30) jako deviantní kariéru. Tento proces je velmi ovlivněný subkulturou, ve které jedinec drogu užívá. Samotná deviantní kariéra se nemusí vyvíjet pouze směrem k dokonalé závislosti na droze, může vyústit k absolutnímu odmítání drogy. Jaký směr deviantní kariéra jedince nabere, záleží na více okolnostech. Může se také stát, že jedinec prochází stádií deviantní kariéry, ale na konci se z něj nestane závislý, nýbrž svět drog zcela opustí bez větší újmy. Dokáže se stát opět členem konformní společnosti a být platným článkem v systému, jakým společnost bezpochyby je.

Dle Beckera (1966, str. 30) není kuřák marihuany jedinec, který marihuanu vyzkoušel, ale nedokázal pocítit změny, které droga způsobuje a svůj stav po požití drogy nedokáže odlišit od stavu, kdy abstinoval. Uživatel marihuany se „umění“ drogu požívat a vychutnávat učí. Nejčastěji pomocí sociálního učení. Užívání drogy se podle autora musí stát pro jedince maximálním potěšením. Pro to, aby stav po aplikaci marihuany a celý životní styl přizpůsobený marihuaně začal jedinec vnímat správným způsobem, je třeba projít si třemi základními fázemi.

Tyto tři fáze dle Beckera (1966, str. 41 - 58) označují do jaké míry je jedinec zkušený a znalý v oblasti života s marihuanou:

- 1. učení se techniky užívání marihuany** – jedinec, tedy v tomto stádiu teprve experimentátor, se s největší pravděpodobností nedostane po prvním kontaktu s drogou do vytouženého stavu. Může se mu to povést až na několikátý pokus. Důvodem je, že marihuanu nemusí kouřit správným způsobem. Marihuanu kouří spíše jako cigaretu a není schopen dostat kouř hluboko do plic a chvíli ho tam udržet. Jedinec se snaží o zvládnutí techniky i za pomoci ostatních kuřáků. Jakmile je jeho technika aplikace alespoň na dostatečné úrovni, je připraven posunout se do další fáze. Pouze statisticky nevýznamné procento uživatelů prvotní neúspěch natolik odradí, že se rozhodnou tohoto chování zanechat;
- 2. učení se vnímání efektů způsobených marihuanou** – dokonce ani po zvládnutí první fáze se nemusí po každé aplikaci drogy uživateli podařit dostat do kýžené nálady a stavu. Roli může do jisté míry hrát i psychika. Aby okolí uznalo, že jedinec je opravdu zkouřený, musí být splněny dvě základní podmínky. Musí být přítomny příznaky zkouřenosti (vnější stav) a jedinec sám musí přijmout fakt, že je zkouřený (vnitřní stav). Vnímání efektu může jedinec před okolím i hrát. Pomocí observačního učení zjistí, jak se členové skupiny po vykouření marihuany chovají a pozorně naslouchá tomu, co cítí. Touto cestou se můžou ve své kariéře uživatele marihuany notně zdokonalit. To, co jedinec hraje před svým okolím, časem může natolik zevšednět, že přijme toto chování za své vlastní. A pravděpodobně se mu podaří zvládnout adekvátně i toto stádium;
- 3. učení se užívání si efektů způsobených marihuanou** – posledním krokem k tomu, abychom se stali, v autorových očích, právoplatným uživatelem marihuany je ten, abychom rozpoznané účinky drogy vnímali jako pozitivní a vyhledávané. Rozdíl mezi 2. stádiem a tímto nejlépe vystihneme následujícím příkladem. Uživatel po

vykouření jointu ve druhém stádiu netrpělivě čeká na účinky drogy. Do jisté míry se i těší. Jakmile se ovšem účinky začnou objevovat, může začít panikařit, být nervózní a může svého činu i litovat. Zkrátka nenašel v sobě tu pravou atmosféru pro aplikaci marihuany. Oproti tomu jedinec ve třetím stádiu je po vykouření cigarety z marihuany velmi klidný a připravený si vytoužený stav náramně užít. Rozplývá se nad rychlým nástupem drogy a doslova si užívá změnu vědomí a celého okolního světa.

Tak jako Becker zanalyzoval znalosti, kterých je potřeba dosáhnout, tak sledoval také stádia, kterými je třeba projít, aby uživatel marihuany mohl být označován jako pravidelný uživatel marihuany. V následujících stádiích Becker (1966, str. 61 - 70) popisuje, jak se jedinci vypořádávají se sociální kontrolou při jejich nonkonformním chováním.

1. **Začátečník** – v tomto stádiu se uskutečňují první experimenty s marihuanou. Marihuanu nezískal zpravidla sám jedinec, nýbrž je sdílána v kolektivu kuřáků marihuany. Pro postoupení do další fáze je potřeba se naučit techniku užívání. Dále pak mít určitou motivaci v dalším užívání. Tedy setrvání v kolektivu, kde se droga vyskytuje.
2. **Občasný uživatel** – zde je užívání nepravidelné. Jedinec často ještě nevlastní svou marihuanu a proto je závislý opět na sdílení ostatních. Postupně ovšem získává povědomí o droze a jejích účincích. Svě chování se snaží vzhledem ke společnosti tajit.
3. **Pravidelný uživatel** – abychom mohli jedince považovat za pravidelného uživatele, musí mít tento jedinec přístup ke droze. To ve většině případů znamená to, že je v kontaktu s dealery. Toto stádium je také charakteristické prozrazením se před ostatními neuživateli drogy. Užívání je takřka každodenní a proto nejde udržet v tajnosti před okolím. Tento jedinec je považován za pravidelného uživatele marihuany a také tuto „nálepku“ postupně přijal.

3.3 Poruchy vyskytující se u uživatelů marihuany

V této části práce se zaměříme na poruchy způsobené v důsledku užívání konopí. Ačkoliv není marihuana chemická látka jako například pervitin či crack, způsobuje její pravidelné dlouhodobé užívání mnoho poruch. Mezi poruchy vyvolané v důsledku nadměrného užívání konopí řadíme akutní intoxikaci, škodlivé užívání, syndrom závislosti, psychotické poruchy a psychotickou reminiscenci.

Základní stav při užívání konopí je takzvaná **akutní intoxikace**. Dle Mezinárodní klasifikace nemocí (2000, str. 85) je to přechodný stav po požití psychotropní látky, který postupně vede k poruchám na úrovni vědomí, vnímání, emocionality, chování a dalších psychofyziologických funkcí včetně reakcí. Konkrétněji se vyjadřují Raboch a Zvolský (et al., 2001, str. 208): „Akutní intoxikace kannabinoidy se může projevovat dysfunkčním chováním (desinhibice, agitovanost), změnou nálady (euforie nebo naopak úzkost), abnormalitami vnímání (zpomalené vnímání času nebo myšlenkový trysk, sluchové, zrakové nebo taktilní iluze či halucinace, zhoršení úsudku, pozornosti a zpomalením reakčního času, pocity derealizace a depersonalizace, někdy se objevuje podezíravost nebo paranoidní představy).“

Mezinárodní klasifikace nemocí (2000, str. 85) dále uvádí, že stav diagnostikovaný jako akutní intoxikace může být diagnostikován pouze tehdy, pokud se intoxikace vyskytuje bez dalších vážnějších problémů. Tam, kde se vyskytují tyto další vážné nebo trvalé problémy, již hovoříme o škodlivém užívání.

Škodlivé užívání je užívání v takové míře, že vede k negativním změnám v našem organismu. V souvislosti s chronickým užíváním udává Smolík (2002, str. 138), že může vést k úzkostným až depresivním stavům či dokonce k apaticko - abulistickému syndromu.

Vedle psychických poruch se zde může objevit i poškození dýchacích cest, poruchy plodnosti a úrazy způsobené nekontrolovatelnými stavy po aplikaci drogy.

Další poruchou, která může vzniknout při dlouhodobém užívání marihuany, je **syndrom závislosti**. Dle Mezinárodní klasifikace nemocí (2000, str. 86 – 87) je tento stav definovatelný jako skupina fyziologicky – behaviorálních a kognitivních fenoménů. Užívání psychoaktivní látky má v životě jedince mnohem větší přednost než jiné, dříve preferované chování. Syndrom závislosti se v souvislosti s užíváním kannabinoidů projevuje dle Rabocha a Zvolského (et al., 2001, str. 209) spíše v psychické, respektive psychologické formě. Tolerance na droze se vyvíjí jako adaptační mechanismus centrálního nervového systému.

Jako další porucha v souvislosti s rizikovým užíváním konopných drog se uvádí **psychotická porucha**. Praško a Látalová (et al., 2013, str. 327) uvádějí, že právě kannabinoidy patří mezi velmi rizikové látky. Jejich užívání podporuje rozvoj nejrůznějších psychotických poruch včetně halucinací a bludů. Obrovské riziko zde spočívá v tom, že psychózy vyvolané kannabinoidy se mohou u vulnerabilních jedinců projevovat i po delší době od poslední aplikace. Mezinárodní klasifikace nemocí (2000, str. 89 - 90) dodává, že se sice

tento stav nevyvine nikdy až do těžké pomatenosti, ale že tyto příznaky mohou přetrvávat až po dobu šesti měsíců.

Vedle psychotické poruchy existuje dle Kaliny (et al., 2008, str. 69 – 70) také porucha reziduálního stavu neboli **psychotická reminiscence**. Tento stav, slangově nazývaný také jako „flashback“, je z pravidla velmi nečekaný návrat v době abstinence do stavu, který jedinec zažil pod vlivem drogy. Tento spontánní návrat vizuálních či somatických projevů bývá doplněný náhlou ztrátou vlastního „jáství“ a je charakteristický zintenzivněním emočních projevů. Stav reminiscence je epizodický, trvající v časovém horizontu několika sekund až hodin. K vyvolání těchto stavů může přispět únava, zvýšený stres, přílišná terapeutická zátěž či užití jiné drogy než původní (nejčastěji alkoholu). Tyto stavy se mohou objevovat v životě jedince až dva roky po posledním užití konopné drogy.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Cílem této diplomové práce je zjistit, jak současní a bývalí uživatelé marihuany mužského pohlaví hodnotí svůj život s touto drogou, prozkoumat jak vidí svoji budoucnost a také odkrýt zdroje motivace k užívání drogy či důvody k abstinenci.

V našem výzkumu si klademe za cíl postihnout rozdíly v pohledu na život s marihuanou očima současných a bývalých uživatelů.

4.1 Výzkumné otázky

V tomto výzkumu se zabýváme **hlavní otázkou**: Jak hodnotí svůj život s marihuanou její současní a bývalí uživatelé?

Pro potřeby tohoto výzkumu byly dále zvoleny **dílčí otázky**:

1. Jaké jsou hlavní zdroje motivace k užívání či k abstinenci marihuany dle současných a bývalých uživatelů?
2. Jaké jsou rozdíly v chápání rizik, která s sebou přináší užívání marihuany dle současných a bývalých uživatelů?
3. Jak současní a bývalí uživatelé marihuany nahlíží na svou budoucnost?

4.2 Pojetí výzkumu

V našem výzkumu bylo zvoleno **kvalitativní pojetí**.

Kvalitativní pojetí výzkumu nám umožňuje detailně prozkoumat, jak vnímají současní i bývalí uživatelé marihuany svůj současný život a svou budoucnost a hlouběji se tak zaměřit na jádro zkoumaného problému.

Tento postup nám umožní reálný náhled do příběhů dotazovaných a dostatečný prostor pro pojmenování fenoménů, které se v jejich unikátních příbězích vyskytují.

5 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Výzkumný soubor pro tento kvalitativní výzkum byl vybrán záměrně. Výzkumný soubor je tvořen ze dvou skupin dotazovaných:

- současní uživatelé marihuany;
- bývalí uživatelé marihuany.

První skupinu tedy tvoří současní uživatelé marihuany. Hlavním kritériem pro tuto skupinu tedy je, aby osoba v současné době užívala marihuanu a to nejméně již 2 roky. Dalším kritériem pro tuto skupinu je věkové rozhraní, které je stanoveno v rozmezí od 20 do 30 let. Podmínkou také je, že tento uživatel musí být mužského pohlaví.

V této diplomové práci jsme dotazovaným určili jména, která jsou následující: Florián, Tomáš a Kuba.

Druhou skupinou jsou bývalí uživatelé této drogy. Zde je kritériem, aby osoba dříve užívala marihuanu nejméně dva roky, ale v současné době již minimálně rok plně abstinovala. Stejně jako pro první skupinu uživatelů je zde kritériem věkové rozhraní mezi 20 - 30 lety a mužské pohlaví.

Dotazovaným z druhé skupiny jsme určili následující jména: Michal, Roman a Radek.

Pro výběr obou skupin uživatelů byla použita metoda „sněhové koule“. Rada Evropy (2003, str. 19) udává: „Metoda sněhové koule je určena k získání nových případů na základě procesu postupného nominování dalších osob již známými případy. Vlastní proces výběru začíná u jednoho nebo více jedinců, o nichž se ví, že splňují daná kritéria (např. že jsou současnými uživateli drog).“

V našem případě jsme první dotazované z obou skupin vybírali z okruhu našich známých, o kterých jsme s jistotou věděli, že splňují námi požadovaná kritéria. Tito dotazovaní nám poté zprostředkovali možnost provést rozhovor s dalšími osobami.

Rada Evropy (2003, str. 19) dále uvádí, že se jedná o záměrný výběrový soubor v nulté fázi, kdy je s těmito osobami proveden rozhovor, při kterém jsou následně požádáni, aby nominovali další osoby, které znají, které splňují daná kritéria a zprostředkovali nám s těmito osobami kontakt.

Tuto metodu jsme si zvolili z toho důvodu, že se uživatelé marihuany často řadí ke skryté populaci a nejsou pro ně ani určena žádná specializovaná zařízení, ve kterých by mohli být osloveni.

6 VÝZKUMNÝ NÁSTROJ

Pro tento kvalitativní výzkum byl jako výzkumný nástroj zvolen polostrukturovaný rozhovor. Tyto rozhovory byly uskutečněny jak se současnými, tak s bývalými uživateli marihuany.

Polostrukturované rozhovory obsahují úvodní část, která zahrnuje otázky, které jsou důležité pro potvrzení stanovených kritérií a získání základních informací ohledně současných a bývalých uživatelů marihuany.

Další část rozhovorů se týká motivů k užívání či k abstinenci marihuany. Těmito otázkami chceme zjistit, co přimělo účastníky výzkumu k užívání marihuany a jaké motivy je mohou vést či vedly k abstinenci.

V následující části jsme zjišťovali, zda současní a bývalí uživatelé vnímají nějaká rizika či úskalí v užívání marihuany. Zajímalo nás také, zda se u nich projevuje či projevoval syndrom závislosti. A také zjišťujeme možné přínosy a kladné stránky užívání marihuany.

Závěrečná část obsahuje otázky, které se týkají vnímání budoucnosti současných a bývalých uživatelů, kdy se ptáme, zda a jak si představují budoucnost s marihuanou či bez ní. Těmito otázkami jsme chtěli postihnout rozdíly ve vnímání sama sebe v budoucím životě u obou skupin uživatelů.

Rozhovory byly uskutečňovány po domluvě s dotazovanými v místě našeho bydliště. Toto místo nám poskytlo dostatek prostoru a soukromí pro získání co nejméně zkreslených informací. Dotazovaní byli informováni, že rozhovor bude nahráván a že jim také při další práci s tímto rozhovorem změníme jména a tudíž bude zachována jejich anonymita.

V příloze přikládáme konkrétní otázky obou polostrukturovaných rozhovorů.

7 ZPRACOVÁNÍ DAT

Uskutečněné polostrukturované rozhovory jsme v rámci zpracování dat podrobily analýze a zpracovali pomocí fenomenologické analýzy (zkráceně také IPA).

Díky fenomenologické analýze jsme schopni lépe porozumět jednotlivým fenoménům. V případě této diplomové práce je tímto fenoménem život s marihuanou, který je popisován z pohledu současných i bývalých uživatelů této drogy.

Smith (2004 podle Řiháček, Čermák, Hytych, 2013, str. 10) uvádí, že nejdůležitějším prvkem fenomenologické analýzy je zaměření se na konkrétní prožitky a zkušenosti daného jedince.

Pro potřeby této práce byla zvolena fenomenologická analýza, právě z toho důvodu, že i samotné polostrukturované rozhovory jsou zpracovány tak, aby se zaměřili na konkrétní prožitky, zkušenosti a pocity současných a bývalých uživatelů při užívání marihuany.

Cílem této metody je rekonstruovat vlastní výpověď dotazovaného. Interpretujeme význam toho, co nám dotazovaný sděluje a snažíme se zachytit subjektivní vnímání jeho zažité zkušenosti.

Smith a Osborn (2003 podle Řiháček, Čermák, Hytych, 2013, str. 16) zdůrazňují, že neexistuje žádný správný či špatný způsob tvorby fenomenologické analýzy a nabádají výzkumníky k jejich vlastnímu kreativnímu přístupu. Autoři ovšem nastiňují šest základních fází, které je dobré při této analýze dodržet.

Podstatné při práci s fenomenologickou analýzou je zabývat se vždy jen jedním rozhovorem, ten podrobně zanalyzovat a pak teprve přejít k dalšímu. Zachováme tím individuální přístup ke každému případu.

První fází je **čtení a opakované čtení**. V této fázi pracujeme již s přepsanými rozhovory, které opakovaně podrobujeme velmi důkladnému čtení. Pro zvýšení účinku si rozhovory čteme i nahlas, abychom co nejlépe dokázali pojmout celou šíři textu. Tento krok je důležité opakovat až do doby, kdy si jsme jistí, že o daném rozhovoru máme přehled a jsme schopni se koncentrovat i na sebemenší detaily, které mohou poskytovat velmi cenné fragmenty celého příběhu.

Druhou fází je **tvorba počátečních poznámek a komentářů**. „Následuje nejdetailnější část analýzy, která vyžaduje výzkumníkovu plnou otevřenost vůči datům. To znamená

nezavrhovat apriorně žádné části výzkumného materiálu.“ (Smith a Osborn, 2003 podle Řiháček, Čermák, Hytych, 2013, str. 17)

Na listech, na kterých máme přepsaný text, jsme záměrně nechali patrný okraj na obou stranách. Podstatné části textu podtrhujeme propisovací tužkou, k některým si doplňujeme do prostoru poznámky. Tyto poznámky jsou v tomto kroku jen informační, proto jimi nešetříme a zpracováváme každou, byť marginální informaci. I nepatrný detail v rozhovoru nám totiž na konci analýzy může pomoci ještě více prohlédnout do příběhu, který nám dotazovaný poskytl.

Třetím krokem je fáze, ve které **rozvíjíme vznikající témata**. Jelikož v případě našeho postupu druhou fází fenomenologické analýzy nám vzniklo velké množství poznámek, v tomto kroku je záměrně redukuje. Jako výzkumníci nyní odstupujeme od dotazovaného a jeho výpovědi, zaměřujeme se ryze na své poznámky, které nám vyplynuly z dosud rozpracovaného textu a organizujeme si data dle svého vlastního uvážení. V důsledku tohoto organizování nám vznikají plnohodnotná témata, která v našem případě stíní celou linii příběhu.

Další fáze se nazývá **hledání souvislostí napříč tématy**. Jelikož se v našem případě vyskytuje i po redukci u jednotlivého příběhu zpravidla více než 50 témat, hledáme u této fáze možnosti propojení některých z nich na základě jejich vzájemného vztahu. U tohoto propojování bereme v zásadě ohled na naše výzkumné otázky. Díky tomu jsme schopni vytvořit nadřazená, tedy hlavní témata. Tato témata se vyskytují u jednotlivých rozhovorů v řádu jednotek. Názvosloví těchto hlavních témat je vytvořeno zpravidla z fragmentů jednotlivých rozhovorů vyskytujících se v našem výzkumu.

Po skončení předchozí fáze následuje **analýza dalšího případu**, která bude probíhat stejným způsobem. Ačkoliv bychom neměli do další analýzy vstupovat ovlivnění předešlým rozhovorem, nemusíme se tomuto ovlivnění vždy vyhnout. I proto jsme v našem případě volili mezi jednotlivými rozhovory krátkou, leč aktivní formu odpočinku k co největšímu zamezení tohoto rizika.

Po zanalyzování všech rozhovorů následuje jejich individuální interpretace v podobě jednotlivých příběhů.

Poslední, tedy šestou fází je **hledání vzorců napříč případy**. V tomto kroku již vhodně propojujeme analýzy jednotlivých rozhovorů. Hledáme zde souvislosti mezi jednotlivými zkušenostmi dotazovaných a snažíme se pojmenovat ta nejsilnější témata napříč rozhovo-

ry. Snažíme se také postihnout shody či nalezené odlišnosti u výpovědí obou skupin dotazovaných.

8 VÝSLEDKY FENOMENOLOGICKÉ ANALÝZY – SOUČASNÍ UŽIVATELÉ MARIHUANY

V této kapitole se budeme zabývat výsledky, které nám vyvstaly z použité fenomenologické analýzy a jednotlivě rozebereme konkrétní dotazované a budeme interpretovat jejich individuální zkušenosti a prožitky.

8.1 Výsledky fenomenologické analýzy – Florián

Floriánovi je 21 let. První Floriánova zkušenost s marihuanou je již kolem 13. roku života, sám toto období ale nepovažuje za významné, jelikož s aplikací po pár zkušenostech ustal. Poslední tři roky ji ovšem užívá téměř denně.

Po zanalyzování rozhovoru s Floriánem nám vyvstala ústřední témata, která na následujících řádcích rozebereme.

Obrázek 1 Hlavní témata - Florián

Ranná zkušenost

Jak již bylo zmíněno, Florián se dostal k marihuaně již jako velmi mladý. Jako důležitý se ukazuje fakt, že Florián v této době ještě nikdy neokusil alkohol, tudíž jak sám uvádí „*byl to vlastně můj první stav změněné mysli.*“ Dalo by se říci, že to pro něj byl hodně silný zážitek, který do teď dokáže detailně a velmi zabarveně popsat. Zajímavé je, že již tehdy cítil k marihuaně přirozený respekt a strach. Tento „strach“ se prolíná ve více částech rozhovoru, tudíž můžeme konstatovat, že tento pocit byl velmi silný. I přes tento pocit je Florián při hodnocení první zkušenosti s marihuanou pozitivní. Jak sám uvádí, cítil se při tom skvěle: „*.....vše bylo příjemnější, pěknější...úplně jiné. Moc jsem to chtěl zkusit a taky se to povedlo.*“

I přesto, že byl Florián při své první zkušenosti velmi mladý, dokázal si v sobě zachovat určitý pud sebezáchovy a marihuanu, jako drogu odsoudil i přesto, že mohl před svými kamarády takzvaně ztratit tvář. V tomto jednání můžeme nalézt prvky sebevědomé a silné osobnosti.

Patří ke mně

Ačkoliv dokázal Florián marihuaně v tak nízkém věku odolat, v dospělosti si k ní našel opět cestu, ovšem tentokrát bez větších vnějších stimulů (jako okolí a kamarádi). Rozhodnutí vrátit se k marihuaně, začít ji pravidelně užívat, pochází z jeho nitra. Sám uvádí, že ho k marihuaně opět přivedl „*nejspíš ten dobrý pocit, který z ní mám.*“

Jako hlavní motivy k užívání marihuany uvádí Florián pocit větší bezstarostnosti. Marihuana v něm viditelně probouzí pocit klidu a uvolnění, které „*může přejít až do téměř meditálních stavů....*“

Je zřejmé, že si Florian užíváním marihuany přináší spokojenou a vyrovnanou mysl. V rozhovoru se nevyskytují úseky, ve kterých by marihuanu hodnotil jako vnější podmět, který mu uspokojení přináší, naopak marihuanu přímo spojuje se svou osobou tvrzením, že: „*to ke mně patří.*“

Společnosti to nevoní

I přesto, že Florian vnímá marihuanu jako součást svého života, uvědomuje si, jak na tuto drogu nahlíží společnost. Floriánův pohled nemůže být přehnaně uvědomělý, jelikož stále spadá do subkultury, která žije ve světě, ve kterém se tato droga nachází. „*Bral bych jako*

úskalí pohled okolní společnosti... a škatulkování lidí, co ji užívají... Ví o tom prd, ale člověka klidně odsoudí.“

V rozhovoru zaujímá relativně velký prostor i téma marihuana a řízení automobilu. Z jeho výpovědi sice jasně vyplývá, že po aplikaci marihuany neřídí a dodržuje tak určité konformní chování společnosti, na druhou stranu pocítujeme velké znepokojení nad nastavenými pravidly pro řízení automobilu s ohledem na užívání marihuany: *„Bojím se policejních testů, které vám to zjistí až v nesmyslném časovém rozmezí... Nikdy bych si to netroufl.*“ V této fázi rozhovoru jsme vycítili z vyjadřování a to i včetně intonace hlasu opět určitý strach a respekt, které jsme zmiňovali již na začátku.

Bez? Bez problému

Jak je patrné již z teoretické části této práce, samotná závislost na marihuaně je diskutovaným tématem. Odborníci se přiklánějí k názoru, že je v tomto případě závislost více psychická než fyzická a často i nevědomá. K otázce závislosti se nevyjadřuje nijak konkrétně ani Florián: *„To já sám nevím. Je závislost, když někdo chodí každý den do posilovny, protože ho to baví? Mě to na ní baví.*“

Z výpovědi je ovšem cítit i velká Floriánova opatrnost v kontextu denní zodpovědnosti. Je si vědom, že povinnosti jsou na prvním místě a marihuana přichází až jako odreagování. Tato skutečnost je korespondující se skutečností, že Florián stočil rozhovor opět na řízení auta: *„...ale pokud vím, že se musím učit nebo řídit, tak úplně bez problému nehulím....“*

„Nepoznal jsem pocit, že bych musel...nemám to, tak se nezblázním... a dám si, až když mám náladu, možnost a čas.“ Florián v průběhu rozhovoru svou závislost na marihuaně striktně odmítá a dokládá o tom verbální důkazy v podobě slov, která jsou rovněž podtržena jakousi silou a odhodláním v jeho hlase.

Když ne rodinu, alespoň strom

Jakmile se rozhovor stočil na témata ohledně budoucnosti, překvapilo nás opětovné sebevědomí a určitá „zdravá vize“, kterou Florián zaujímal. *„Dodělám si VŠ, najdu si práci, založím rodinu, pokud nezaložím rodinu, tak zasadím aspoň strom, aby tu po mně něco zbylo.“*

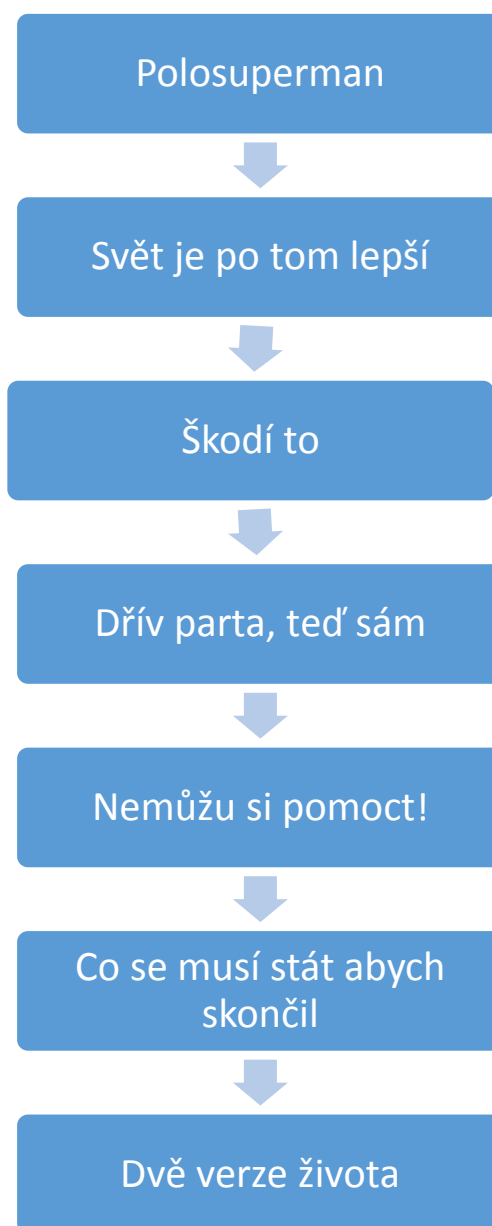
Florián ovšem svůj život nespojuje striktně jen s marihuanou. Dokázal pojmenovat i faktory, které by ho ovlivnily v případné abstinenci. *„... kdyby mi rezignovalo zdraví a věděl bych, že si takovým chováním ubližuju. Dalo by se i říct, že bych za určitých okolností byl*

ochotný přestat i kvůli přítelkyni, která by to vyžadovala, a já k ní choval takové citové pouto, že bych si naše rozdělení nedokázal představit.“

Florián po čas rozhovoru trval na tom, že jeho život by byl stejný ať už s marihuanou nebo bez ní. *„Akorát bych neměl papírky, zapalovač a zelený balíček travky v kapse. Jsem přesvědčený o tom, že by nebyl nijak jiný.“*

8.2 Výsledky fenomenologické analýzy – Kuba

Kuba nám sdělil, že marihuanu kouří již 9 let. Tedy již od 15 let. Marihuanu podle svých slov kouří každý den a to hned několikrát. Nejčastěji ráno, po obědě a i večer.

Obrázek 2 Hlavní témata - Kuba

Polosuperman

Jakmile nám Kuba začal popisovat svůj příběh, byla znát energie v hlase a jakási motivace se o všechny zkušenosti podělit. Již při popisu svého prvního kontaktu s marihuanou sršel energií: *„První zážitek byl zajímavý, už jen když mi ukázal jointa zabaleného v televizním programu a u filtru stáhnutého izolačkou.“*

Kuba se zájmem a s jistou nostalgií v hlase vypověděl, jak ho pocit po marihuaně uhranul. *„Cítil jsem neuvěřitelnou lehkost v nohou, při běhu jsem byl rychlejší, měl jsem víc energie, a co bylo opravdu pozoruhodné, dokázal jsem balónem překopnout celé hřiště, což jsem normálně nedokázal. Né, že bych byl nějaký superman, ale opravdu jsem měl asi víc síly. Kubu evidentně marihuana očarovala i díky její vlastnosti, tedy vlastnosti všech drog, cítit se silný a výkonný. Se zálibou popisoval, jak ho zkouřený stav vyloženě „baví“ a jak je jím fascinován.*

Svět je po tom lepší

Kuba se vyloženě vyžíval v popisu kladných stránek marihuany. Bylo až neuvěřitelné, v kolika směrech mu marihuana údajně pomáhá, ale jeho zájem a nadšení pro popis nám poskytovalo dostatečný důvod mu věřit. *„...je to pro mě věc, která mi pomáhá buď ve zpříjemnění otravné práce, k umocnění zážitku, například z hudby či premiéry filmu anebo k tomu abych se uklidnil... Naučil jsem se docela obstojně kreslit, vnímat jinak hudbu.“*

Sám ovšem velmi racionálně přiznává, že důležitým motivem v pozdějším dlouhodobém užívání je pro něj možnost oprostít se od všední reality a krýt se v bezstarostném světě.

Škodí to

Bylo velmi pozoruhodné, jak Kuba dokázal v popisu pozitivních vlastností stočit rozhovor i na záporné stránky marihuany. Ačkoliv v konfrontaci marihuana versus alkohol vypověděl, že: *„...podle mě je to míň škodlivé než například alkohol.“*, tak marihuanu poté již nešetřil. Snažil se sice upozornit, že ne každého marihuana pohltní a činí mu škody, ale jakoby pozvolna přiznával, že ho marihuana ovládá více, než by chtěl. Vedle toho, že marihuana škodí, mění lidi a může člověka dovést až k extrémům, zmiňuje, že i pracovní stránka života s marihuanou není tak jednoduchá: *„Tam je problém i ten, že někteří zaměstnavatelé dávají testy na drogy.“* Onen strach z problémů, které mohou nastat, byl v rozhovoru nyní patrný a doplněný dalším doznáním: *„Další věc, ze které mám strach, je to, že složky veřejné bezpečnosti jsou v této oblasti v dnešní době poměrně aktivní, a ačko-*

liv mě to nijak neomezuje při řízení, jim to moc po chuti není a docela si zahrávám s řidičákem.“

Dřív parta, teď sám

Ačkoliv Kuba uvedl, že ho k marihuaně přivedli přátelé a i kvůli nim nejspíše pokračoval, své kamarády, kteří také kouří marihuanu, velmi vychvaluje: *„A asi i kamarádi v tom hráli roli, kteří, musím podotknout, na mě neměli špatný vliv a mnozí z nich, kteří kouří marihuanu, nyní úspěšně studují vysokou školu, nebo úspěšně pracují, jsou nadaní v mnoha směrech, ať jde o jazyky, ekonomii, či manuální zručnost.“* Dále ovšem z rozhovoru vyplývá, že se Kuba již s mnoha lidmi nestýká a raději žije v ústraní, což opět nejlépe dokumentují jeho vlastní slova: *„Raději se kolikrát zhulím, než abych třeba šel s někým ven, nebo byl někde ve společnosti. Raději budu doma nebo někde sám, jen tak, pozorovat okolí, poslouchat hudbu, číst si, či kreslit.“* Je tedy pravděpodobné, že Kuba ztrácí kvůli marihuaně ať už chtěně, či nechtěně kontakt s okolní společností nebo je spokojen natolik se svým duchovním světem, že okolní společnost přestává do jisté míry potřebovat.

Nemůžu si pomoci!

Počáteční energie z Kubovy strany se ovšem začala pomalu vytrácet, jelikož se rozhovor stočil na jeho pocity ohledně závislosti. *„Bohužel, nemůžu si pomoci a na marihuaně doopravdy závislost vzniká, kdy máte potřebu si zahulit, protože běžný svět vás nudí. A čím víc hulím, tím víc nechci žít ten běžný svět. Kdyby to šlo, tak bych chtěl jen ten zhulený svět. Je pro mě lepší.“* V této fázi totiž podle nás přiznává, že marihuana ho pohltila natolik, že ji nebere jen jako občasné zlepšení nálady, Kuba marihuanu bere jako nepostradatelnou součást svého života. Vidíme zde určitou ztrátu racionálního pohledu na svět.

Kuba vypověděl, že marihuana je s ním tak pevně spjata, že si ji musí dát nejlépe ihned po probuzení. Ohledně abstinence ihned odkrývá fakt, že i když měl motivaci přestat, nikdy nebyla tak silná, aby ji dokázal dotáhnout do konce. *„Kolikrát si i říkám, že bych chtěl přestat, právě kvůli tomu, že mě to v dost věcech omezuje a zas tolik mi to do života nedá, ale nejde to, možná ještě nenadešel správný čas, abych chtěl přestat.“*

Co se musí stát, abych skončil?

Kuba si je evidentně vědom své závislosti. Otevřeně ji přiznává a velmi otevřeně o ní dokázal promluvit. Právě citací, kterou jsme zakončili poslední oddíl, se Kuba podle našeho názoru uspokojuje. Věří, že v jeho životě přijde taková změna či jiný výhradně vnější

stimul, který mu pomůže tuto životní pasáž překonat. Ovšem po krátkém přemýšlení přece jen Kuba dokáže nalézt podmínky, které by ho vedly k abstinenci.,, ...určitě bych přestal kvůli vážným zdravotním obtížím...dál bych přestal kvůli vlastní rodině, kdybych si už našel přítelkyni, se kterou bych se mohl opírat do budoucna, tak určitě kvůli této budoucnosti bych se toho vzdal. Nechtěl bych, abych zanedbával lásku bližních kvůli tomu, že si chci zahulit.“ Ačkoliv se nám tato pasáž může jevit depresivně, pozitivní je, že Kuba i přes evidentní posedlost kouřit marihuanu dokáže přemýšlet nad tím, že by jednou ze svého života marihuanu úplně vyčlenil.

Dvě verze života

Ačkoliv je Kubův život v současné době velmi ovlivněný marihuanou, má podle našeho názoru relativně zdravou představu a vizi o své budoucnosti: „*Určitě pár cílů a snů ale mám. Mít spokojenou rodinu, úžasnou manželku, rád bych měl časem vlastní dům a co se týče postupu v kariéře, určitě se chci zlepšit v tom, co dělám.*“

Kuba se při otázce na to, jaká je jeho představa o životě bez marihuany zaměřil na fiktivní popis svého života, kdyby byl naprosto bez zkušenosti s marihuanou: „*...pravděpodobně bych byl furt takový zakřiknutý hloupý jouda, kterým jsem byl předtím, v dětství. Takový ve spoustě věcech omezený, který žije v uzavřené bublině, ve které se svět točí jen okolo rodinných tradic, možná bych aj měl větší vůli studovat a pravděpodobně by se mi i splnil sen být architektem.*“

Poté Kuba také uvedl svou představu o tom, jak by jeho život nejspíše vypadal, kdyby se k marihuaně dostal v pozdějším věku: „*...mohlo by to být ještě horší, než to dnes je. Mohlo by mě to přilákat k tvrdším drogám, ale na druhou stranu, dnes by mě to možná už tak nepodmanilo a nestal bych se závislým. Určitě by můj život byl jiným, když se ohlédnu za sebe, za celý ten čas, mám pocit, že jsem toho tolik promarnil.*“

Po důkladné a upřímné reflexi, Kuba ovšem zachovává relativně chladnou hlavu ve svém uvažování a dodává, že je ještě mladý a že má všechno před sebou.

8.3 Výsledky fenomenologické analýzy - Tomáš

Tomášovi je 24 let a marihuanu užívá údajně téměř jednu třetinu svého života, tedy osm let. Marihuanu začal užívat postupně, nejprve na víkendových akcích, postupně si již frekvenci užívání upravil tak, aby mu vyhovovala.

Obrázek 3 Hlavní témata - Tomáš

Poprvé to bylo úplné psycho

Při popisu prvního kontaktu s marihuanou uvádí Tomáš, že to bylo v přítomnosti jeho dobrého kamaráda. Z náznaků lze vycítit, že Tomáš měl před první aplikací nejspíše strach a určitou obavu, ale natolik důvěřoval svému kamarádovi, že pokušení podlehl. „...byli jsme si hodně blízcí a já jsem to chtěl hrozně zkusit. Věděl jsem, že s ním se bát nemusím, že kdyby se cokoliv stalo, tak se o mě postará.“

Pokud se ovšem marihuanu snaží užít úplný začátečník, který není psychicky vyrovnaný, nedostaví se většinou příliš pozitivní účinky, což se potvrdilo i v tomto případě: „Byl jsem zpomalený a měl jsem různé halucinace...pořád jsem brečel a přál si, aby to všechno co nejdřív skončilo...cítil jsem se strašně.“

Druhá šance a už v tom lítám

Tomáš vypověděl, že i přes nepříjemný první zážitek měl stále snahu to opět zkusit. Velkou roli podle nás hrál v Tomášově případě vliv okolí. Změnila se také jeho mentální příprava na opětovný pokus vyzkoušet marihuanu: „*Věděl jsem, že když se dokážu uvolnit, tak to bude v pohodě.*“

Jakmile Tomáš poznal pozitivní účinky marihuany, rozhodl se v užívání pokračovat a dokázal přicházet na to, v čem mu marihuana může pomoci. Nejpestřeji popisuje právě úseky, kdy ho marihuana dokáže uvolnit a pomoci mu od momentálních problémů. Z výpovědi lze dedukovat, že Tomáš v marihuaně našel určitý útěk před aktuálními problémy. „*...neřešení aktuálních problémů. Všechno to z tebe na chvíli odejde...*“

Dřív motivace, teď už zvyk

V Tomášově kariéře uživatele marihuany sehrála svou roli dle našeho názoru parta přátel a celkový vliv okolí. Jakmile zjistil, že mu marihuana může přinést stav, ve kterém se cítil dobře, neměl důvod tyto přátele opouštět a víceméně mu vyhovovalo, že se vyskytoval v prostředí, kde se marihuana běžně vyskytuje.

Toto společné užívání marihuany se postupem času měnilo, jelikož se měnil i postoj oné skupiny k droze. „*Někteří hulit přestali, jiní to omezili...*“

Rozhodnutí i nadále užívat marihuanu už je ovšem plně na Tomášovi. Z rozhovoru vyplývá, že marihuana ho plně neovládá, nejspíše kvůli ní nezanedbává povinnosti, ale našel si v ní určitého spojence pro překonání problémů či k dočasnému uvolnění: „*...prostě když chce, tak si dám, když cítím, že mi to v té chvíli neublíží a třeba pomůže se odreagovat.*“

Rizika

Jakmile se rozhovor stočil na oblast rizik spojených s užíváním marihuany, bylo z rozhovoru patrné určité odmítání možných rizik s užíváním spojených. Tomáš sám sebe totiž nepovažuje za ortodoxního kuřáka, ale za občasného. Při popisu rizik tedy více než sebereflexně začal popisovat rizika, která nastanou, dle něj, u osob, kteří užívají marihuanu častěji. „*Nejvíce bych se pozastavil nad chováním a myšlením určitých lidí co hulí. Ti, co to berou spontánně, jsou relativně pořád stejní, ale ti co hulí často, mění své názory a vše berou na lehkou váhu...*“ Spatřujeme zde určitou obranu v Tomášově projevu vůči tvrzení, že by požíval marihuanu často. Ačkoliv frekvence, kterou uvedl, hovoří jasně.

Jeho obranný postoj v této fázi rozhovoru pokračoval i nadále, jelikož zdravotní následky, které se mohou vyskytnout u uživatelů marihuany, značně bagatelizoval. „...*rakovina plic, schizofrenie, blabla. U čeho to není.*“

Dospěli jsme k názoru, že Tomáš svou situaci zlehčuje a vyznačuje se prvky takzvaného optimistického skluzu.

Když nechci – nedám si

Lehce odmítavý tón z Tomášovy strany pokračoval, i když jsme se přesunuli k sérii otázek zkoumající pocitovou závislost dotazovaného na marihuaně. Tomáš razantním toném odpovídal a tvrdil, že ho marihuana v ničem neomezuje. Svou závislost striktně odmítal: „*Závislý určitě nejsem. Když nechci, nedám si. Když chci, dám si. Když chci a není, neumřu.*“

Z rozhovoru i nadále vyplývalo, že se Tomáš necítí marihuanou ovládaný, je přesvědčen o tom, že je pánem situace. „...*přestat? Ne to nikdy. Já nemám důvod. Marihuana je pro mě věc, při které se cítím skvěle. Dokáže mě neskutečným způsobem uvolnit. Když na ni mám chuť, tak si dám. A nechci, aby se to měnilo.*“

Chci být vzorem

V otázkách pojednávajících o budoucnosti dotazovaného se ovšem postoj Tomáše radikálně změnil. Velmi racionálně našel pádný důvod, proč by s marihuanou přestal: „*Chtěl bych být dobrým otcem a rozhodně dítě by pro mě byl ten největší fakt, kvůli kterému bych nechtěl řešit nic pomocí trávy.*“

I když se opakovaně v rozhovoru Tomáš zmínil, že marihuanu používá jako stimul k odreagování a k útěku před problémy a víceméně odmítal případné zdravotní následky svého chování, v samotném závěru rozhovoru, opět velmi racionálně zauvažoval: „*Ale třeba až jednou skončím, tak poznám, co všechno marihuana bere. Možná až člověk delší dobu nebude kouřit, tak teprve uvidí všechny ty nástrahy a blbé vzorce chování, že... Možná si uvědomím spoustu věcí, které jsem dělal špatně. Jako je možné, že mi to ovlivňuje psychiku víc, než si myslím a než dokážu poznat. To jednou poznám.*“ Z toho nám vyplývá, že Tomáš nejspíše úskalí marihuany zná, dokonce je na sobě může i trochu pozorovat, ale nyní se nachází v takové životní fázi, kdy si je nechce připouštět. Naopak se před nimi snaží ochránit.

8.4 Výsledky fenomenologické analýzy – společné znaky

V této části výzkumu se pokusíme propojit jednotlivé analýzy rozhovorů se současnými uživateli marihuany. Zaměříme se zde především na souvislosti, společná témata a vnímání vlastního života dlouhodobých uživatelů marihuany.

Prvním zásadním rozdílem, který spatřujeme ve výpovědích dotazovaných je způsob jejich první aplikace marihuany. Tomáš, ačkoliv měl výhodu zkušeného kamaráda po svém boku, který mu nabídl pokročilý způsob užívání marihuany, zažil po aplikaci ryze nepříjemné symptomy jako blouznění a halucinace. Můžeme zde vidět určité prvky vnitřní nepřipravenosti, která byla maskována právě silnou, zkušenější a zodpovědnější osobou, tedy kamarádem. Kuba s Floriánem se potýkali při svém kontaktu s drobnými obtížemi ohledně aplikace drogy, ale jejich stav byl velmi pozitivní. Rozdílem tedy bylo nejspíše to, že druzí jmenovaní tuto zkušenost brali jako svůj vlastní zážitek, který pramenil z čisté touhy látku vyzkoušet.

Ačkoliv všichni tři dotazovaní mají nyní stejný motiv pokračovat a to sice hlavně kvůli pozitivním prožitkům, pestrosti vnímání, lepšího pocitu relaxace a celkového zpříjemnění života, prvotní motivy, proč marihuanu začít užívat pravidelně, se zjevně lišily. Kuba s Tomášem naznačili, že k jejich pravidelnému užívání notně přispěli kamarádi, Florián své další pokračování v užívání marihuany přisuzuje své první pozitivní zkušenosti, kterou chtěl opakovat.

Další znak, který vyplynul z analyzovaných rozhovorů, je vnímání souvislostí v užívání marihuany s rizikem kontaktu s tvrdými drogami. Tento znak se objevil u Kuby a Floriána, na druhou stranu Tomáš nevnímá ani samotnou marihuanu jako drogu a nezmiňuje tedy ani v náznaku možnost tohoto propojení.

Překvapením bylo zjištění, že ačkoliv Tomáš i Florián jsou dlouhodobými a pravidelnými uživateli marihuany, ani jeden z nich nepociťuje v sebemenším náznaku jakoukoliv závislost na této psychoaktivní látce. Také absolutně neuvažují o momentální abstinenci. Ovšem Kuba svou závislost pocítuje velmi a dokonce se odhodlal i zkusit abstinovat, leč marně.

Všechny tři dotazované pojí fakt, že by zahájili svou abstinenci, kdyby bylo užíváním marihuany ohroženo jejich zdraví. Také by se všichni rozhodli abstinovat, kdyby jejich užívání omezovalo jejich partnerské či rodinné soužití.

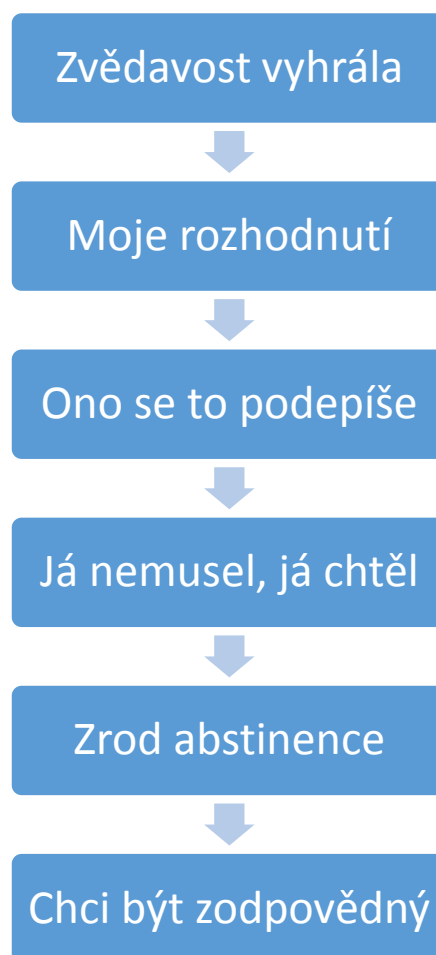
U představy, jaký by byl život bez marihuany, vypověděli Tomáš s Floriánem shodně, že by se jejich život velmi podobal tomu, jaký život vedou v současné době. Oproti tomu Kubá, ačkoliv uznal, že ho aktuálně vedený život velmi omezuje a že promarnil mnoho příležitostí být lepším člověkem, na tuto otázku odpověděl velmi nejednoznačně.

9 VÝSLEDKY FENOMENOLOGICKÉ ANALÝZY – BÝVALÍ UŽIVATELÉ MARIHUANY

V následující kapitole rozpracujeme výsledky z analýzy rozhovorů pomocí fenomenologické analýzy. Tyto výsledky si vzhledem k jednotlivým rozhovorům konkrétně rozebereme a budeme interpretovat individuální zkušenosti a prožitky dotazovaných.

9.1 Výsledky fenomenologické analýzy – Michal

Michalovi je 24 let a marihuanu neužívá už více než tři roky. Celkově o svém šestiletém období, kdy aplikoval marihuanu, hovoří jako o proměnlivém. Frekvence jeho užívání především záležela na financích, momentální náladě i problémech doma.

Obrázek 4 Hlavní témata - Michal

Zvědavost vyhrála

Michal doslova vypověděl, že ho k marihuaně přivedl jeho tehdejší spolužák. Ačkoliv měl nejprve z neznámé látky přirozený strach, zvítězila zde lidská zvědavost a touha zapadnout do kolektivu: *„Nejdříve jsem odmítal, ale kdesi uvnitř mně to říkalo, že bych to chtěl vyzkoušet, žádný vnitřní hlas, prostě jsem byl zvědavý, jako asi všichni. Bylo to v módě, nikoho to nezabilo...Zvědavost mi nedala...“*

Ačkoliv na něm nebyly viditelné ihned po aplikaci jakékoliv příznaky, odrazil posměch kolektivu, že není ve věci dosti znalý a vytoužený stav se mu po chvíli dostavil. *„Z ničeho nic mi celým tělem projela silná extáze radosti, podlomily se mi kolena a začal jsem se nezadržitelně smát.“* Ačkoliv je Michal v naší kvalifikaci zařazený do souboru „bývalí uživatelé marihuany“, bylo až s podivem, s jakou energií a elánem vylíčil svůj první kontakt. Bylo zřejmé, že i když marihuanu již poměrně dlouho neužívá, minimálně první změnu mysli si velmi detailně pamatuje a rád na ni vzpomíná.

Moje rozhodnutí

Michal se rozhodl dále užívat marihuanu hlavně z důvodu, že mu přinášela mnoho nových zážitků, které uměla zintenzivnit. Připadal si po ní lepší a kreativnější. Ačkoliv Michal velmi duchaplně hovořil o tom, že z marihuany si musíme vzít jen to dobré, že kdo se v ní najde, tak tomu dokáže pomoci, ale sám také naznačil, co stálo právě za hlubším motivem ji stále užívat: *„...ti přátelé, to byl silný motiv, člověk jim chtěl asi rozumět a zažívat to, co oni popisují.“*

Ačkoliv Michal marihuanu začal často požívat, byl zarážející jeho pud sebezáchovy či jakási zodpovědnost, kterou v sobě měl uloženou: *„...s přibývajícím věkem a odpovědností, jak ve studiu, později v práci nebo třeba za volantem, jsem si i přes pravidelné užívání marihuany uvědomoval hranice, za které jsem nechtěl jít.“*

Ono se to podepíše

U Michala se začaly mísit pozitivní účinky marihuany i s těmi negativními. Jednak se začaly objevovat problémy s pamětí, soustředěním a přemýšlením, ale také dlouhodobé užívání marihuany začalo zasahovat do jeho konformní části života: *„...naši to nenesli moc dobře... Ono hlavně to auto, z toho by mohl být slušnej p****r.“*

Michal také uznal, že v komunitě, ve které se užívá marihuana, se vyskytují i jiné látky: *„Užívání marihuany může být první krok k odhodlání se vyzkoušet silnější a mnohem více návykovější drogy.“*

Já nemusel, já chtěl

Michalovo užívání marihuany se jeví jako bezproblémové. Dokázal využít pozitivní účinky drogy, ale jakmile se dostavovaly ty negativní, míra jeho užívání začala záměrně klesat. Proto své období užívání hodnotí tak, že se u něj neprojevovala závislost: *„Tak asi si troufám říct, že na marihuaně jsem závislý fakt nebyl. Fungoval jsem přirozeně a nemyslel jsem stále na to, že si ji konečně zakouřím. Trávu jsem od začátku hulil jako zpestření. Rozhodně jsem ji nevyhledával z důvodu, že bych musel.“*

Michal pomocí marihuany neřešil ve velké míře problémy vzniklé všedním životem. Vždy marihuanu vnímal jen jako externí věc, která mu může zlepšit náladu. Proto dle nás eliminoval možnost stát se na ní závislý.

Zrod abstinence

Nejspíše právě s narůstajícím věkem a zodpovědností Michala se začala rodit jeho abstinence. K tomu notně přispěly také narůstající negativní účinky, jako například únava, ztráta pozornosti či porucha soustředění. I tak s užíváním marihuany nepřestal okamžitě: *„Tak ono, já jsem se nestal marihuanovým abstinentem jen tak ze dne na den. Bylo to postupné snižování dávek...“* Právě tímto procesem postupně docílil čisté abstinence, která je o to cennější, že není přímo vynucená okolím, ale podstatná část vychází právě z něj.

Michal hodnotí svůj život bez marihuany kladně, necítí žádné negativní účinky, které by byly známkou jeho dlouhodobého užívání. *„...v životě jsem schopný se bez marihuany obejít. Pozitivní změnou je hlavně to, že v odpovědných chvílích a rozhodování nejednám takzvaně pod vlivem. No a autíčkem je to bezpečnější...“*

Chci být zodpovědný

I odpovědi na představy o Michalově budoucnosti se nesou v duchu zodpovědnosti, z čehož dedukujeme, že byl ze strany rodiny vyvedený ze světa marihuany méně násilnou cestou, než představují různé restriktce, naopak byla na jeho bedra stavěna čím dál větší zodpovědnost dospělého člověka, takže si měl Michal dostatek času vyvodit svou vlastní osobní i společenskou zodpovědnost.

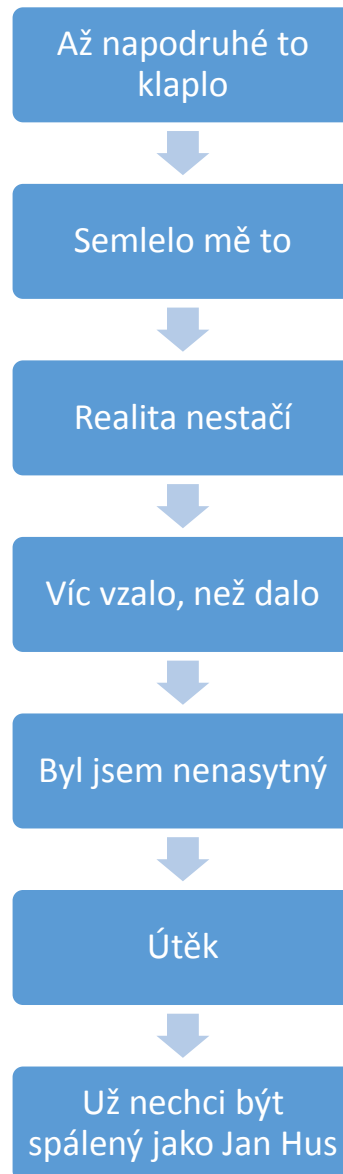
Představy o budoucnosti má Michal postavené velmi dobře a je patrné, že by své potomky vedl podobnou cestou, jaká byla nastavena v domácnosti v době jeho dětství: „*V budoucnosti si sebe představuju odpovědně fungovat ve vlastním životě...Při založení rodiny bych své děti držel od marihuany dál, ale přílišné zakazování taky není ideální cesta...I já v mládí dostal volnou ruku k vyzkoušení, ale také mantinely, za které jsem nebyl ochoten jít.*“

Michal se ve své výpovědi vrací také k tomu, jaká by byla jeho budoucnost, kdyby marihuanu i nadále užíval. „*Má budoucnost s marihuanou by byla nejspíše taková, že by na mě působila čím dál tím více negativně. Její účinky by mě spíše ubíjely a nečerpal bych z ní to, co dřív.*“

Jako stimul, který marihuanu ve smyslu uvolnění dokonale nahradil, uvádí Michal alkohol.

9.2 Výsledky fenomenologické analýzy – Roman

Romanovi je 25 let. Marihuanu dle svých slov kouřil 10 let. Ačkoliv jeho užívání marihuany začala nevinně a první rok byl velmi pozvolný, co se týče frekvence užívání, později začal marihuanu užívat velmi pravidelně a to dokonce několikrát denně.

Obrázek 5 Hlavní témata - Roman

Až napodruhé to klaplo

Romanův první kontakt s marihuanou byl dle jeho slov velmi brzký, viděl tuto látku u starších kluků a až později ji dokázal identifikovat. Tehdy ji pouze vizuálně viděl, ale nepožil ji.

Poté se přiblížil k této droze ještě jednou, ale stal se pouze nezkušenou obětí, na které se obohatil dealer: „...po první jsem se k tomu dostal tak, že jsem šel v pátek s dvouma kámošema ze školy a nějaký starší kluk se nás zeptal, jestli něco nechcemekoupit. Tehdá asi z frajeřiny jsme řekli, že jo, že to vyzkoušíme...A tak jsme byli poděláni a dostali jsme majoránku.“

Podruhé už se Romanovi do rukou dostala opravdová marihuana. Ačkoliv jeho pocity byly pozitivní, popsal je téměř molovým tónem, bez známek nadšení: *„Na ten stav a zážitek nikdy nezapomenu. Byl to úplně jiný svět než ten reálný, který jsem do té doby znal. Člověk vnímá všechno jinak a má úplně jiný pohled na věc. Když se to nekombinuje s chlastem a je super banda lidí okolo, tak je to nepopsatelný zážitek. Člověku je všechno tak nějak jedno a vidí všechno pozitivně a směje se ani neví čemu, dokud ho nezačne bolet břicho.“*

Semlelo mě to

K rozhodnutí užívat marihuanu pravidelně Romana dovedlo hned několik faktorů. Jejich rodina se rozpadla skrze nadměrné požívání alkoholu ze strany jeho otce, čímž se matka dostala do finanční tíže a musela vyvinout enormní úsilí k tomu, aby Romana uživila. *„Byl jsem takzvaně na volné noze a tak jsem začal svůj volný čas trávit venku v komunitě kamarádů a jejich známých, kteří kouřili pravidelně. Hodně tomu pomohla také lokalita, kde jsem bydlel a lidi, kteří se v ní pohybovali. Tak jsem do toho spadl a ani jsem nevěděl jak, a stalo se to tak mojí životním stylem.“*

Roman si v novém prostředí našel i přes nepříznivou finanční situaci své místo a skrze obchod s marihuanou se dostal i do vyšších pater subkulturní hierarchie.

Realita nestačí

Romanovo užívání marihuany se stalo pravidlem. Při popisu, jak k této pravidelnosti vůbec došlo, bylo znát i přes velkou pauzu k přemýšlení jeho přesvědčení o právě sdělovaných myšlenkách. *„Na začátku toho všeho chci říct, že realita nestačí! Vesmír je fakt větší! Tím naznačuju, že člověk skrze své a to ať už rodinné či zdravotní problémy se většinou schovává před realitou a je jedno jestli chlast, hulení nebo tvrdé drogy, hraní automatů a já nevím čím vším. No a tím se snaží aspoň na chvíli odpoutat od reality a svých problémů.“*

Právě z této výpovědi je viditelná paralela k tomu, že i Roman své osobní problémy řešil právě skrz marihuanu. Nejspíše se snažil utéct od rozsáhlých problémů, které panovaly doma do světa, ve kterém ho tyto problémy nebudou tolik zatěžovat.

Víc vzalo, než dalo

Jelikož muselo dlouhodobé a frekventované užívání marihuany Romana značně ovlivnit, dokázal ve svých odpovědích zpětně nalézt spoustu příkladů, ve kterých mu toto chování uškodilo: *„Když srovnám plus a minus tak minusových bodů je nepočítatelně víc, než těch*

plusových. Člověk když začne kouřit trávu pravidelně, tak se mu zasekne vývoj a stojí na stejném levlu a nijak se nemění a nezdokonaluje.“

Je pozoruhodné, že Roman oproti ostatním respondentům nemluví téměř vůbec o tom, že by mu marihuana pomohla v životě něčím jiným, než odpoutáním se od reality. Romanův výklad o tom, že ho marihuana pouze zbrzdila ve vývoji, nedokázal se kvůli ní zdokonalovat, mentálně ani sociálně nerostl a tak podobně se odehrával ve velmi provinilém tónu a i z jeho neverbální komunikace bylo patrné, že mu jeho předchozí jednání velmi vadí a vyčítá si ho.

Velmi emocionální byl rozhovor ve chvíli, kdy se výpověď stočila opět k financím: *„Já osobně jsem byl mnohokrát v situaci, kdy jsem měl poslední dvě stovky a rozhodoval jsem se mezi jídlem a gramem trávy. Samozřejmě pokušení zakouřit si bylo silnější než ukojit hlad. Nebo jsem se s někým poskládal a koupil si na půl. Prostě vždycky jsem si k tomu našel cestu.“*

Byl jsem nenasytý

V této fázi rozhovoru Roman potvrdil to, co už bylo posluchači jasné. Padla otázka, zda se Roman cítil být závislý: *„Rozhodně byl. Žil jsem tím a byl to můj životní styl. Nebylo dne, kdybych nebyl zkouřený. Když jsem byl zkouřený, bylo mně fajn, ale pořád jsem myslel nad tím, až dokouřím to, co mám v kapse, kde a jak seženu další. Nikdy jsem neměl dost a byl jsem nenasytý.“*

Jeho závislost dokumentuje i fakt, že si k marihuaně vždy našel cestu, stejně tak jako jeho nutkavé chování, kdy v době pomyslného rauše, kdy si měl užít pozitivní stav, pouze myslel, jak opatřit další dávku. Tuto fázi provázelo i odhodlání přestat, ale vždy ho nakonec dostihla lokalita, ve které bydlel a okolí přátel, které nebyl schopný obměnit. Nad Romanem se v této době začala stahovat pomyslná mračna: *„Cítil jsem, že pokud nepřestanu, skončím špatně, protože se navíc okolo mě víc a víc začaly motat tvrdé drogy. Strašně moc kamarádů se stalo závislých na pervitinu a tak se z nich staly chodící krysy a lidské trosky. Tak jsem v žádném případě nechtěl dopadnout...“*

Útěk

Romana zachránil před popisovanými nástrahami nejspíše silný pud sebezáchovy a možná také představa svého otce, který zničil kvůli návykové látce život nejen sobě, ale také celé

rodině. *“...jediná možnost je odstěhovat se a začít od začátku. Tak jsem se odstěhoval do zahraničí mimo lidi, které jsem znal a začal nanovo.”*

Romanovo rozhodnutí odstěhovat se do Anglie nám nabízí novou dimenzi útěku před závislostí na drogy. Roman se pokusil restartovat svůj život a pevně věřil, že právě zažitá zkušenost bude hlavním motorem pro celkový obrat v jeho životě. *„Akorát, že už jsem měl o zkušenost víc. Za tu marihuanovou zkušenost jsem mimochodem strašně rád, sice mi sebrala kus života, ale člověk teď už dokáže prohlídnout určité věci mnohem líp.”*

Už nechci být spálený jako Jan Hus

Romanovi se podařilo uniknout možné zkáze a své rozhodnutí opustit prostředí, které ho tolik svazovalo, velmi vítá. Evidentně našel zalíbení v tom, že si našel nový život založený na jiných, dosud možná trochu neznámých hodnotách. *„Vím, že tak, jak jsem žil, už žít nechci a беру to jako obrovskou zkušenost. Snažím se být sám sebou a žít naplno a vynahrádit si nějakým způsobem ty léta, co jsem ztratil...Získal jsem zodpovědnější přístup k věcem a životu vůbec.”*

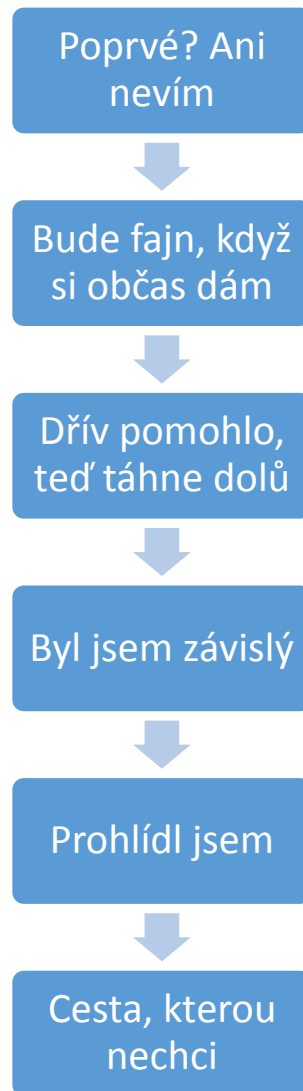
Ačkoliv byl Roman v této fázi rozhovoru plný optimismu a energie, sdělil nám, že svou budoucnost až tolik neplánuje. *„...věřím v osud a chopím se každé příležitosti, kterou mi přichystá.”*

Ona finanční situace, kterou Roman poznal v mládí, ho nejspíš neustále provází. Při popisu představy, jaký by byl jeho život, kdyby stále užíval marihuanu, jako jedno z prvních témat otevřel právě téma financí: *„Budoucnost by neměla význam už jen skrze to, že jsem skoro všechny peníze utrácel za hulení a ba naopak bych se zadlužoval. Tím pádem bych nic nešetřil a tak do budoucna nemohl nic plánovat.”*

Z Romana šla cítit z hlediska budoucnosti silná energie a touha být lepším člověkem než předtím.

9.3 Výsledky fenomenologické analýzy – Radek

Radkovi je 25 let a marihuanu užíval po dobu sedmi let. Jeho užívání marihuany mělo určité fáze. Ze začátku bylo jeho užívání značně nepravidelné, zpravidla v důsledku toho, že marihuanu sám nevlastnil, ale byl závislý na ostatních. Poté již k marihuaně měl bezproblémový přístup. Ke konci jeho kariéry dlouhodobého uživatele marihuany přicházela opět nepravidelnost v důsledku negativních vlivů po aplikaci a dalších faktorů.

Obrázek 6 Hlavní témata - Radek

Poprvé? Ani nevím

U Radka bylo zajímavé to, že si sám přesně nevybavuje situaci, při které poprvé marihuanu okusil. Pamatuje si pouze okolnosti a prvotní motiv: „*Vím, že jsem to prvně dost razantně odmítal, ale jakmile si dali všichni dokola, tak už nebylo vhodné vzhledem k nějakému postavení ve skupině odmítnout.*“ I proto, že Radek evidentně podlehl tlaku skupiny a rozhodnutí zkusit marihuanu nevycházelo přímo z něj, dostavily se u něj po první aplikaci vedle pozitivních účinků i účinky negativní. „*Stres z prozrazení jsem vnímal šíleně silně, strašně mi bušilo srdce.*“ Nejspíše i z tohoto důvodu se Radek marihuaně i nadále snažil vyhnout. Ačkoliv již v něm pramenila podvědomá touha drogu opět vyzkoušet.

Bude fajn, když si občas dám

Radek své touze i v souvislosti s určitým tlakem ve skupině opět podlehl a marihuanu zkusil i napodruhé. Negativní pocity byly nejspíše přetlačeny těmi pozitivními a Radka okouzila změna vnímání, kterou marihuana přináší. Začal čím dál více pociťovat výhody, které mu z drogy pramení: *„Myslím si, že marihuana je alespoň na začátku strašně kreativní droga. Člověka v rozhovoru napadají neskutečné slovní obraty, při sportu uděláš proti soupeři úplně jiný pohyb, to by tě normálně nenapadlo. Marihuana ti otevírá dveře, které bez ní prostě nedokážeš otevřít.“*

Z Radkovy výpovědi také vyplývá, že pro něj užívání marihuany byl jakýsi útěk před realitou a skutečnými nástrahami života: *„Nechce tě holka? Zhul se, zapomeneš na ni a bude ti líp. Serou tě doma? Zhul se, přijdeš domů a bude ti úplně jedno, co říkají.“*

Dřív pomohlo, teď táhne dolů

Radek byl při definování rizik vznikajících při dlouhodobém užívání marihuany velmi razantní a přesvědčivý. Nejen, že odsoudil právě tu nejvíce ceněnou vlastnost – že člověk méně vnímá a podléhá okolním problémům – ale také se svěřil, že velmi obtížné je navazování partnerských vztahů: *„Pokud slečna není na stejné vlně, tak je to problém.“*

Další úskalí viděl hlavně v řízení automobilu: *„Po zhulení bych si sice nikdy nedovolil řídit, protože mysl je natolik ovlivněná, že to prostě nejde a těžko se odhaduje, jestli za hodinu už je to lepší nebo ne. Já osobně jsem měl problém řídit i na druhý den. Cítil jsem, že moje pozornost není stoprocentní.“*

Celkově Radek shrnul, že pozitivních stránek na dlouhodobém užívání marihuany je podstatně méně, než těch negativních: *„Ale jakmile pokračuješ dál a dál, mariánku si dáváš každý den a několikrát, tak se ti slévají dny. Zjišťuješ, že za den jsi nic neudělal, že celý týden jsi nic neudělal...Prostě blbneš.“*

Byl jsem závislý

Radek se ke své možné závislosti vyjadřoval velmi odhodlaně a z jeho projevu byla cítit silná vůle zodpovědět otázku přesně tak, jak ji doopravdy vnímá: *„Jestliže existuje závislost na nakupování, tak na marihuaně existuje taky. Sice se ti při nedostatku neklepou ruce, ale vnitřně jsi neklidný, nervózní a upínáš mysl na moment, kdy si zase dáš...todle jsem přesně cítil.“*

Závislost u Radka spočívala nejspíše v tom, že si v opojení marihuany vytvořil velmi přijatelný pseudosvět, který mu vyhovoval. Proto pro něj bylo později velmi složité přijímat skutečnou realitu běžného dne a stále více se chtěl uchýlovat do toho svého světa, ve kterém mu bylo pocitově mnohem lépe. „*To máš to samé, jako když počítačové hry hraješ s codama, jakmile přestaneš podvádět a hraješ jako ostatní, tak tě ta hra prostě nudí, je všední a mnohem těžší...*“

Prohlídl jsem

Abstinence se rodila u Radka velmi postupně. Velkou roli v tomto procesu sehrálo i ono řízení automobilu, které pro Radka znamenalo tak silnou zodpovědnost, že se mu dařilo si od marihuany držet odstup. Celý tento proces vyžívání a přebírání zodpovědnosti nejlépe dokumentuje fragment z Radkovy výpovědi: „*Jednou na supr rozjetém večírku, kterému opravdu nechybělo vůbec nic, se ke mně dostala fajka a já řekl jen „ted’ ne...“ . Ráno jsem se k tomu momentu vracel a přemýšlel nad tím, proč jsem odmítl, když ten večírek byl prostě fakt fajn. A víš proč? No protože byl strašně fajn i bez toho...*“ Tímto „prozřením“ v sobě Radek možná již definitivně zlomil touhu marihuanu pravidelně užívat a nyní se jeho užívání dostalo opět do frekvence nepravidelné.

Cesta, kterou nechci

Když se Radek v rozhovoru vracel k myšlence, že by v pravidelném užívání marihuany neustal, vypověděl, že by ho hlavně negativní účinky, které již ke konci užívání silně pociťoval, nejspíše zahnalý někam, kam by on sám nechtěl. „*Žil bych pořád na pokraji nějakého kriminálního světa, bál bych se...*“

Jeho vize o budoucím životě jsou postavené na reálných základech. Díky abstinenci je ochráněn před kontaktem s tvrdými drogami a může plánovat plnohodnotnou budoucnost.

9.4 Výsledky fenomenologické analýzy – společné znaky

V této podkapitole se pokusíme spojit jednotlivé zanalyzované rozhovory, tedy výpovědi bývalých uživatelů marihuany. Hlavním cílem bude zaměření se na provázanost témat a společného vnímání života dotazovaných.

Skupinka bývalých uživatelů marihuany, tedy Michala, Romana a Radka shodně uvedla, že jejich začátky užívání marihuany byly velmi pozvolné a nepravidelné. Četnost užívání dříve závisela na mnoha faktorech.

Všichni dotazovaní rovněž velmi pozitivně hodnotí pocity po první aplikaci marihuany. Pouze u Radka byl zaznamenán náznak projevu negativních pocitů, které ovšem nebyly silnější, než ty pozitivní.

Příběhy těchto dotazovaných spojují také hlavní motivy, které je vedly k dalšímu, či pravidelnému užívání konopí. Velmi silným motivem se jevil faktor okolí, tedy lokality bydliště a vlivu blízkých přátel. Jakmile dotazovaní zakusili pozitivní účinky marihuany, vedlo k jejich rozhodnutí marihuanu pravidelně užívat i to, že si tímto jednáním byli schopni zpříjemňovat svůj život.

V rovině úskalí, které marihuana přináší, měla tato skupinka také relativně velmi podobné životní zkušenosti. Všichni označili velmi razantně nebezpečí propojení marihuany s tvrdými drogami. Naznačili cestu, že tato souvislost existuje, Roman dokonce vypověděl, že již byl takovému chování velmi blízko. Další úskalí bylo identifikováno právě v oné „flegmaticnosti“. Tedy životního stylu, který současní uživatelé tolik vychvalují a pro který je tato droga ceněna. Tuto vlastnost označují za nežádoucí vzhledem k vývoji jejich života. Další společný znak byl v tom, že marihuana zpětně přináší do života uživatele více negativních dopadů, než pozitivních. Na této skutečnosti se shodli rovněž všichni dotazovaní z této skupiny.

Ohledně závislosti na marihuaně již panoval mezi dotazovanými rozkol. Zatímco Roman se s Radkem považovali svého času za závislé, Michal nikoliv. Rozhodujícím elementem zde spatřujeme právě fakt, že podle výpovědí Roman s Radkem užíváním marihuany oddalovali své osobní problémy a odpoutávali se prostřednictvím ní od reality. Michal vypověděl, že marihuanu bral pouze pro zábavu a určitou formu uvolnění, rázně ovšem odmítl, že by s ní řešil či oddaloval nastalé problémy.

Za abstinčním chováním stálo u všech respondentů shodně jejich postupné dozrávání. Tím jak rostli, měnili názory, priority a hodnoty, přehodnocovali i svůj názor na marihuanu. S tím také přímo souvisí role zodpovědnosti za své chování, které Michal s Radkem také označili. Ačkoliv Roman jako motiv abstinence zodpovědnost přímo neoznačil, dovolujeme si tvrdit, že v ohledu na povahu jeho výpovědi, také hrála roli.

Při otázce, jak by si svůj život s marihuanou dotazovaní představovali, zaznívalo velmi často v kontextu odpovědi slovní spojení nejistota – silící tlak negativních pocitů. Všichni dotazovaní bývalí uživatelé marihuany velice pozitivně hodnotí skutečnost, že se rozhodli abstinovat a oprostít se od marihuany. Toto vidíme jako hlavní pojítko této skupiny.

10 INTERPRETACE DAT

V této kapitole výzkumu se pokusíme o interpretaci dat, která nám vzešla z fenomenologické analýzy. Pokusíme se zde co nejpřesněji odpovědět na výzkumné otázky a konfrontovat názorové roviny obou dotazovaných skupin.

V našem případě nám šestice dotazovaných poskytla svůj náhled do soukromých životů, které byly či stále ještě jsou ovlivněny dlouhodobým užíváním marihuany. Měli bychom respektovat fakt, že pokud bychom pracovali s jinými šesti dotazovanými, dostali bychom jinou šestici životních příběhů. Zkušenost a životní postoj jsou u každého člověka jedinečné a jsou determinovány mnoha různými faktory.

Právě proto může být ošidné pokoušet se najít v jedinečnosti určité univerzálium. I přesto se pokusíme vystihnout ty nejpodstatnější fenomény těchto skupin.

Jaké jsou hlavní zdroje motivace k užívání či k abstinenci marihuany dle bývalých a současných uživatelů?

Z analyzovaných rozhovorů nám vyplynula skutečnost, že jako hlavní zdroj motivace u obou zkoumaných skupin je především vliv okolí. Tento tlak vrstevníků a celé subkultury označují dotazovaní za velmi silný. Účastníci výzkumu ve větší míře podléhali tomuto tlaku, jelikož chtěli být součástí struktury skupiny. Pozice v této skupině pro ně byla tak důležitá, že překonávali přirozený respekt z psychotropní látky a byli ochotni nevědomě vstoupit do světa drog. Za pozvolným rozhodnutím stát se dlouhodobým uživatelem marihuany byla i vesměs kladná zkušenost s účinky drogy. Tento motiv označil jako prioritní pouze jeden z dotazovaných současných uživatelů marihuany, který nepřímou formou zamítl, že by se na jeho rozhodnutí promítl tlak skupiny.

K tomu jaké fakticky byly (u bývalých uživatelů marihuany) a jaké by teoreticky mohly být (u současných uživatelů) motivy k abstinenci se již nevyjadřovaly obě skupiny shodně.

Současným uživatelům dělalo relativní problém přesně určit, co by je vedlo k motivaci ukončit užívání a začít abstinovat. Postupně ovšem vyvstalo hlavní téma a to rodinný či partnerský život. Tito dotazovaní uvedli, že by byli schopni abstinovat, kdyby svým jednáním přispěli k harmonickému soužití s partnerem či k zodpovědné výchově potomků. Současní uživatelé by se také nezdráhali ukončit aplikaci drogy, kdyby byl ohrožen jejich zdravotní stav.

Za to bývalí uživatelé marihuany dokázali důvody své abstinence identifikovat bez předešlého váhání a zmiňovali tyto důvody po celou dobu rozhovoru v několika souvislostech. Hlavním vnějším motivem k postupné abstinenci na marihuaně bylo především postupné dozrávání jejich osobnosti. Podobnou rychlostí, jakou se formovaly jejich hodnoty a představy o životech, se začala dostavovat myšlenka na abstinenci. Tato myšlenka byla podpořena zejména zvyšujícím se tlakem na jejich osoby, aby začaly přijímat zodpovědnost, která k jejich životům náleží. Právě sílíci zodpovědnost jsme označili za jeden z nejdůležitějších faktorů. Pro tento proces se v průběhu tvorby výzkumu vžila pracovní zkratka, která je podle nás velmi výstižná – „z dětí se stávají dospělí“.

Bývalí uživatelé si také dokázali připustit, že kvůli jejich tehdejšímu pravidelnému užívání marihuany, narůstají problémy, které se více či méně týkají právě tohoto závadného chování.

Tento rozpor ve vnímání abstinence můžeme přisoudit právě skutečnosti, že bývalí uživatelé marihuany se již od této látky dokázali oprostít a dokážou zpětně velmi konkrétně identifikovat a racionálně zhodnotit prvky motivace k abstinenci. Na rozdíl od současných uživatelů, kteří ve většině případů abstinenci na marihuaně striktně odmítají a nenalézají proto žádné závažné důvody.

Jaké jsou rozdíly v chápání rizik, které s sebou přináší užívání marihuany dle současných a bývalých uživatelů?

Hlavním rizikem, které shledávají především bývalí uživatelé marihuany, je velice pravděpodobný kontakt s tvrdými drogami, jako je například pervitin. Bývalí uživatelé si toto riziko dokázali uvědomit již v době užívání marihuany a můžeme to považovat i za možný stimul k omezení dalšího užívání. Současní uživatelé tuto skutečnost dokázali také identifikovat, nicméně ji v současné době nepovažují za tak ohrožující. Tyto myšlenkové pochody si můžeme vysvětlit faktem, že současní uživatelé jsou stále velmi ovlivněni jak samotnou marihuanou, tak i subkulturou.

Bývalí uživatelé jsou dle našeho názoru natolik odpoutáni od marihuany, že již dokážou zkritizovat i onen životní styl, pro který je marihuana tak vyhledávaná. Máme tím na mysli určitou flegmaticnost v chování, nezátíženost denními problémy a celkové ovlivnění psychiky.

Je možné, že současní uživatelé marihuany si její negativní účinky uvědomují a pociťují, ale mají tendenci svůj nynější životní styl obhajovat a tyto pocity přehlížet či jim nepřikládat význam.

Dalším tématem, které vyvstalo z našeho výzkumu, je konflikt s konformní společností. Obě skupiny dotazovaných dokázaly tento rozpor identifikovat, nicméně přistupují či přistupovaly k němu rozdílně. Zatímco u bývalých uživatelů tento konflikt vedl k zamyšlení a u mnohých přispěl k abstinenci, současní uživatelé jsou si tohoto konfliktu také vědomi, ale není pro ně dostatečně silným k tomu, aby svého rizikového chování zanechali. Snaží se ve svém jednání hledat kompromisy, či tato rizika záměrně ignorují. Konkrétní příklad může být řízení automobilu pod vlivem této látky.

Můžeme tedy konstatovat, že současní uživatelé marihuany si velkou část rizik spojených s jejich užíváním buď vůbec neuvědomují či si je nechtějí připustit.

Jak současní a bývalí uživatelé marihuany nahlízejí na svou budoucnost?

I v této otázce se podle nás odráží fakt, že současní uživatelé marihuany nehodnotí své dosavadní jednání jako závadné či rizikové. Proto byli schopni vypovědět, že by se jejich budoucnost nelišila, ani kdyby setrvali ve svém jednání, ani kdyby začali abstinovat. Tento fakt si zdůvodňujeme hlavně tím, že nedokáží takzvaně poodstoupit od svého dosavadního života a nejsou schopni aktuální sebereflexe.

Naopak skupina bývalých uživatelů pociťuje, že jejich život se od té chvíle, kdy přestali požívat marihuanu, stabilizoval či notně zlepšil. Překvapujícím zjištěním ovšem je, že tato skupina dotazovaných tuto epizodu života přijímá jako součást svého já. Často jsou za tuto zkušenost i rádi a vnímají ji jako cennou do dalšího života. Jsou ovšem přesvědčeni o tom, že pokud by setrvali v užívání marihuany, tak by se jejich život vzdaloval od jejich představy ideálního bytí.

Obě skupiny mají poměrně jasnou a zdravou představu o své budoucnosti. Všichni poukazují především na potřebu založení rodiny či spokojený partnerský vztah. Podstatným rozdílem se nám jeví ovšem fakt, že v případě bývalých uživatelů se v souvislosti s budoucností velmi často objevovalo slovo zodpovědnost.

Samostatnou kapitolou v této záležitosti je jeden z dotazovaných současných uživatelů, u kterého byly již výše identifikovány příznaky syndromu závislosti. U tohoto jedince jsme

sice vnímali jisté představy o budoucnosti, ale cítíme, že dříve než budoucnost musí vyřešit právě svou závislost.

Jak hodnotí svůj život s marihuanou její současní a bývalí uživatelé?

Pokud se nyní zaměříme na celkové hodnocení života z perspektivy současných a bývalých uživatelů, nemůžeme čekat jednoznačné odpovědi, které bychom mohli zobecňovat na širokou subkulturu uživatelů.

Ze začátku je také nutné zdůraznit, že obě tyto skupiny pohlížejí a tedy hodnotí život velmi různorodě. Bývalí uživatelé, které můžeme hodnotit jako relativně vyspělejší a odolnější, vnímají zkušenost s marihuanou pozitivně a vděčí jí za určitý životní nadhled, díky kterému se cítí být lepšími.

Jako společný znak pro všechny dotazované se jeví pojem „kreativita“. Všichni vypověděli, že po požití marihuany byl svět zajímavější, pestřejší, dokázali produkovat dříve nemyslitelné nápady a cítili se celkově více energičtí. Tato energie a kreativnost ovšem časem slábla. Právě slábnutí těchto pozitivních účinků při dlouhodobém užívání dokázali mnohem přesněji identifikovat bývalí uživatelé před těmi současnými.

Bývalí uživatelé dokáží přiznat, že jim dlouhodobé užívání postupně přinášelo více negativních účinků, než těch pozitivních. To se ale vylučuje s výpovědí většiny současných uživatelů, jelikož pro ně je marihuana stále věcí, která jim přináší nepopsatelnou úlevu, lehkost při rozhodování a celkové potěšení do života.

Jeden ze současných uživatelů už ovšem také nepocítuje po marihuaně takovou úlevu a lehkost jako předtím. Tento uživatel se nám kvůli frekvenci a délce užívání jeví jako velmi nevyrovnaný. Dle našeho názoru mu již marihuana nepřináší kýžené potěšení, ale pouze zaceluje pomyslné prázdno. Tento uživatel si již více než ostatní zvykl na to, že žije pouze svět ovlivněný marihuanou. A proto již začíná své dosavadní jednání hodnotit jako negativní. Podle našeho názoru je tento uživatel na pomyslném rozcestí, na kterém stojí před rozhodnutím buď radikálně změnit vztah k marihuaně či se nadále propadat společenským žebříčkem a zamířit do pater asociálna.

Závěrem si je třeba uvědomit, že každý, kdo vstupuje do pomyslného světa marihuany, do něj vstupuje s konkrétním očekáváním, kterým může být útek před problémy nebo pouze potěšení z jejich uvolňujících účinků. Právě podle tohoto očekávání se poté velmi pravděpodobně odvíjí a formuje jeho kariéra uživatele marihuany.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce je nahlédnout do světů současných a bývalých uživatelů marihuany. Prozkoumat rozdílnosti v chápání, zmapovat vyskytující se fenomény a poodhalit příčiny některých motivů.

Teoretická část je věnována zejména k objasnění fenoménu jménem marihuana. Zabýváme se zde jejími účinky, způsoby užívání a debatujeme o možné závislosti na této psychoaktivní látce. Teoretický prostor dále věnujeme zejména popisu uživatele marihuany. Rozebíráme zde specifika takové osoby i možné negativní následky, které mohou vzniknout při dlouhodobém užívání.

Výzkumná část se nejprve zaměřuje na charakter samotného výzkumu a klade si výzkumné otázky. K samotnému výzkumu jsme zvolili kvalitativní pojetí výzkumu. Pro naše potřeby byla vybrána jako výzkumná metoda fenomenologická interpretativní analýza.

Analyzováno bylo šest rozhovorů rozdělených pravidelně do dvou podskupin – současní uživatelé a bývalí uživatelé. Analýzou jednotlivých textů byla vytvořena hlavní témata, která vhodně charakterizovala daný text.

Díky těmto tématům se nám podařilo interpretovat jednotlivé životní příběhy našich dotazovaných. Ačkoliv byl každý příběh jedinečný, závěrem jsme realizovali hledání společných nadřazených témat, která se svým unikátním způsobem vyskytovala u všech dotazovaných.

Všichni dotazovaní, napříč skupinami, začali s užíváním marihuany v relativně útlém věku. Ačkoliv je k dlouhodobému užívání vedlo mnoho motivů, mezi nejsilnější patří touha po změněné mysli a s tím související psychický útěk před realitou doplněný pozitivními účinky jako například výrazná kreativita při všední i tvůrčí činnosti.

Výrazným krokem k abstinenci na marihuaně je přehodnocení životních hodnot, pocit zodpovědnosti za své chování a celkové dozrávání osobnosti.

Naše poznatky také potvrzují, že existuje vztah mezi užíváním marihuany a možností kontaktu s jinými návykovými látkami, charakterizovanými slovním spojením „tvrdé drogy“.

Závěrem bychom chtěli sdělit, že uživatelé marihuany nemohou být škatulkováni do stejné skupiny. Celá subkultura je natolik odlišná, motivy pestré a frekvence užívání tolik proměnlivá, že se k jednotlivcům musí přistupovat zcela individuálně. Ze strany společnosti a také ze strany sociální pedagogiky je velmi podstatné šířit o marihuaně účinnou a nezkes-

lenou osvětou. Můžeme do jisté míry přistupovat k marihuaně jako „dětské droze“ či „zábavě srovnatelné s alkoholovým opojením“, ale musíme zároveň varovat před jejími důsledky v souvislosti dlouhodobého užívání. V žádném případě nesmíme bagatelizovat vliv dlouhodobého užívání na fyzické zdraví a psychiku jedince.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION, 2013. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. Washington, London. ISBN 978-0-89042-555-8.
- [2] DUŠEK, Karel a Alena VEČEŘOVÁ-PROCHÁZKOVÁ, 2015. *Diagnostika a terapie duševních poruch*. 2., přepracované vydání. Praha: GradaPublishing. ISBN 978-80-247-4826-9.
- [3] *Drogy: otázky a odpovědi: příručka pro rodinné příslušníky a pomáhající profese*, 2007. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-223-2.
- [4] *Duševní poruchy a poruchy chování: popisy klinických příznaků a diagnostická vodítka: mezinárodní klasifikace nemocí*, 2000. 10. revize. 2. vyd. Praha: Psychiatrické centrum. ISBN 80-85121-44-1.
- [5] FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2014. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5046-0.
- [6] ILLES, Tom, 2002. *Děti a drogy: fakta, informace, prevence*. Praha: ISV. ISBN 80-86642-12-7.
- [7] KALINA, Kamil, 2003. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 8086734056.
- [8] KALINA, Kamil, 2008. *Základy klinické adiktologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1411-0.
- [9] KANDEL, Denise B a Kevin CHEN. Types of marijuana users by longitudinal course. *Journal of studies on alcohol and drugs* [online]. © 2016 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z: <http://www.jsad.com/doi/pdf/10.15288/jsa.2000.61.367>.
- [10] KONOPA. Léčivé konopí. *Konopa.cz* [online]. [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://www.konopa.cz/lecive-konopi/konopi-adiktologicke-kompendium.html>.
- [11] KUBÁNEK, Vladimír a Lubomír POLÍVKA, 2010. *Drogy a jejich účinky na lidský organismus*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze. ISBN 978-80-7251-319-2.
- [12] MAHDALÍČKOVÁ, Jana, 2014. *Víme o drogách všechno?* Praha: WoltersKluwer. ISBN 978-80-7478-589-4.

- [13] MIOVSKÝ, Michal, 2008. *Konopí a konopné drogy: adiktologické kompendium*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-0865-2.
- [14] MRAVČÍK, Viktor et al., 2014. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2013*. Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-109-1.
- [15] NEŠPOR, Karel a Marie MÜLLEROVÁ, 1997. *Jak přestat brát drogy*. Praha: Sportpropag. ISBN 80-7071-110-8.
- [16] PEŠEK, Roman, Andrea Vondrášková a Ondřej Veselý, 2008. *Drogová závislost aneb rychlý běh na dlouhou trať*. Písek: Arkáda. ISBN 978-80-239-9405-6.
- [17] POKORNÝ, Vratislav, Jana TELCOVÁ a Anton TOMKO, 2002. *Patologické závislosti*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky. ISBN 80-86568-02-04.
- [18] PRAŠKO, Ján a Klára LÁTALOVÁ, 2013. *Psychiatrie v primární péči*. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-2798-4.
- [19] PRESL, Jiří, 1994. *Drogová závislost: Může být ohroženo i Vaše dítě?* Praha: Maxdorf. ISBN 80-85800-18-7.
- [20] PROKEŠ, Jaroslav, 2005. *Základy toxikologie: obecná toxikologie aekotoxikologie*. Praha: Galén. ISBN 80-7262-301-x.
- [21] RABOCH, Jiří a Petr ZVOLSKÝ, 2001. *Psychiatrie*. Praha: Galén. ISBN 802460390x.
- [22] RADA EVROPY, 2003. *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule*. Praha: Úřad vlády České republiky. Dostupné také z: http://www.drogy-info.cz/data/obj_files/1660/357/Prirucka_Snowball_Sampling1.pdf.
- [23] ROTGERS, Frederick, 1999. *Léčba drogových závislostí*. Praha: GradaPublishing. ISBN80-7169-836-9.
- [24] ŘIHÁČEK, Tomáš, Ivo ČERMÁK a Roman HYTYCH, 2013. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6382-2. Dostupné také z: http://www.academia.edu/12077069/Kvalitativn%C3%AD_anal%C3%BDza_textu_%C4%8Dty%C5%99i_p%C5%99%C3%ADstupy_Qualitative_text_analysis_Four_approaches_.

- [25] SHAPIRO, Harry, 2005. *Drogy: obrazový průvodce*. Praha: Svojtka & Co. ISBN 8073522950.
- [26] SMOLÍK, Petr, 2002. *Duševní a behaviorální poruchy: průvodce klasifikací, nástin nozologie, diagnostika*. Praha: Maxdorf. ISBN 808591218x.
- [27] ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Drogová situace. *Drogy-info.cz* [online]. © 2015 [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://www.drogy-info.cz/drogova-situace/uzivani-drog-v-populaci/uzivani-drog-v-obecne-populaci/vyzkum-prevalence-uzivani-drog-v-populaci-cr-2013/>.
- [28] VÁGNEROVÁ, Marie, 2014. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0696-5.
- [29] VALÍČEK, Pavel, 2000. *Rostlinné omamné drogy*. Benešov: Start. ISBN 80-86231-09-7.
- [30] VLÁDA ČR. Protidrogová politika. *Vláda.cz* [online]. © 2009-2016 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/tiskova-konference-20--unora-2012---espad-93013/>.
- [31] ZIMMEROVÁ, Lynn a John P. MORGAN, 2003. *Marihuana: mýty a fakta*. Praha: VolvoxGlobator. ISBN 80-7207-463-6.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

cit. Citováno.

str. Strana.

Vyd. Vydání.

% Procenta.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Hlavní témata - Florián	49
Obrázek 2 Hlavní témata - Kuba	52
Obrázek 3 Hlavní témata - Tomáš	56
Obrázek 4 Hlavní témata - Michal.....	61
Obrázek 5 Hlavní témata - Roman	65
Obrázek 6 Hlavní témata - Radek.....	69

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Užívání konopných drog v obecné populaci	15
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: Otázky do rozhovoru se současnými uživateli marihuany

PŘÍLOHA P II: Otázky do rozhovoru s bývalými uživateli marihuany

PŘÍLOHA P III: Rozhovor s Romanem

PŘÍLOHA P IV: Rozhovor s Kubou

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY DO ROZHOVORU SE SOUČASNÝMI UŽIVATELI MARIHUANY

1. Kolik ti je let?
2. Jak dlouho a v jaké časové frekvenci užíváš marihuanu?
3. Jak ses k marihuaně poprvé dostal a jaký byl tvůj první prožitek?
4. Co tě přimělo k rozhodnutí užívat marihuanu pravidelně?
5. Co ti užívání marihuany přináší do života?
6. Jaké motivy tě vedou k jejímu užívání?
7. Dokážeš specifikovat úskalí při užívání marihuany?
8. V čem tě užívání marihuany omezuje?
9. Máš pocit, že jsi na marihuaně závislý?
10. Jakým způsobem se tvá závislost projevuje?
11. Zkoušel jsi někdy přestat s užíváním marihuany? Proč ne, proč ano?
12. Co by tě přimělo přestat s jejím užíváním?
13. Jak si představuješ sám sebe v budoucnosti?
14. Dokážeš si představit svůj život bez marihuany? Jaký by byl?

PŘÍLOHA P II: OTÁZKY DO ROZHOVORU S BÝVALÝMI UŽIVATELI MARIHUANY

1. Kolik ti je let?
2. Jak dlouho a v jaké časové frekvenci jsi užíval marihuanu?
3. Jak dlouho marihuanu již neužíváš?
4. Jak ses k marihuaně poprvé dostal a jaký byl tvůj první prožitek?
5. Co tě přimělo k rozhodnutí užívat marihuanu pravidelně?
6. Co ti užívání marihuany přinášelo do života?
7. Jaké motivy tě vedly k jejímu užívání?
8. Dokážeš specifikovat úskalí při užívání marihuany?
9. V čem tě užívání marihuany omezovalo?
10. Máš pocit, že jsi byl na marihuaně závislý? Jak se závislost projevovala?
11. Jak se zrodila tvá abstinence? Co tě přimělo přestat?
12. Jaké vnímáš změny ve tvém životě?
13. Jak si představuješ sám sebe v budoucnosti?
14. V čem podle tebe je život bez marihuany lepší?
15. Jaká by podle tebe byla tvá budoucnost s marihuanou?

PŘÍLOHA PIII: ROZHOVOR S ROMANEM

Ahoj, moc děkuju, že jsi souhlasil s tím, že spolu teď uděláme rozhovor k mé diplomové práci. Tento rozhovor budu nahrávat a nebudou zveřejněny žádné tvé osobní údaje včetně jména. Takže začneme první otázkou.

1. Kolik ti je let?

Jsem 25 let starý mladík.

2. Jak dlouho a v jaké časové frekvenci jsi užíval marihuanu?

Trávu jsem kouřil celých 10 let svého života. Začal jsem s tím již v 8. ročníku základní školy a řekněme, že první rok této etapy zhuleneckého života jsem začal pozvolna, maximálně dvakrát za týden o víkendu s kamarádama. Neměl jsem potřebu si to kupovat a nevyhledával jsem to protože jsem každý den sportoval a nechtěl jsem, aby to na mé výkony mělo nějaký vliv... Ovšem když se objevila příležitost tak jsem si zakouřil. Odstupem času skrze lokalitu, kde jsem bydlel a lidi, kteří se v dané oblasti pohybovali, jsem trávu kouřil častěji a častěji. Po nějakém čase se to stalo mojim životním stylem a to tak moc, že nebylo dne, kdy bych se nezhulil, tak to trvalo 8let.

3. Aha, dobře. A jak dlouho marihuanu už neužíváš?

S kouřením zeleniny jsem přestal před necelými dvěma rokama a musím uznat, že ze začátku jsem počítal dny, týdny kdy jsem tzv. čistý a všem známým, kámošům huličům jsem se s tím vychvaloval skrze to, že jsem na sebe byl hrdý a měl z toho fajn pocit. Myslím, že to bylo na místě po takové době a tak častých intervalech kouření. Cenil jsem si toho asi proto... protože dřív jsem si vůbec nedovedl představit, že bych někdy nehulil.

4. No a jak ses k marihuaně poprvé dostal? Jaký byl tvůj první prožitek?

K marihuaně jsem se poprvé dostal, ještě než jsem vůbec věděl co to je... Řekněme bylo mně 11 let, ale to jsem viděl kamarády od mojí starší sestry, jak kouří nějakou skleněnou fajku a posílají si ji mezi sebou. Samozřejmě jsem si nezakouřil a ani jsem nevěděl co to je, ale odstupem času jsem si to uvědomil. Chtěl jsem tím vlastně říct to, že člověk k tomu přijde, i když nechce, protože to je strašně rozšířené a je to téměř všude. Jinak po první jsem se k tomu dostal tak, že jsem šel v pátek s dvěma kamošema ze školy a nějaký starší kluk se nás zeptal, jestli něco nechceme koupit. Tehda asi z frajeřiny jsme řekli, že jo, že to vyzkoušíme. Jenže dealer tehda viděl, že jsme neznalí a tak jsme byli podělaní a dostali jsme majoránku. To jsme ovšem nepoznali a skoro celou krabičku jsme zkouřili. Sice se

nám motala hlava, ale smáli se a byli šťastní... No samozřejmě to nebylo nic jiného než placebo (smích). No a první pořádný zhul byl ne moc dlouho na to v létě roku 2005, kdy kamarádův starší bratr prodával nějaké jedy a tak jsme to pořešili. Na ten stav a zážitek nikdy nezapomenu. Byl to úplně jiný svět než ten reálný, který jsem do té doby znal. Člověk vnímá všechno naprosto jinak a má úplně jiný pohled na věc. Když se to nekombinuje s chlastem a je super banda lidí okolo tak to je nepopsatelný zážitek. Člověku je všechno tak nějak jedno a vidí všechno pozitivně a směje se ani neví čemu, dokud ho nezačne bolet břicho. To byl můj první zážitek. Byl fakt krásný. Takhle jsem se už nikdy nedokázal zkouřit, ale to se říká, že poprvé je to vždycky nejlepší.

5. Dobře, díky. A co tě přimělo k rozhodnutí užívat marihuanu pravidelně?

No tak to musím popřemýšlet... a napadá mě víc odpovědí, proč jsem to začal pálit pravidelně. Na začátek toho všeho chci říct, že realita nestačí! Vesmír je fakt větší! Tím naznačuji, že člověk skrze své a to ať už rodinné či zdravotní problémy se většinou schovává před realitou a je jedno jestli chlast, hulení nebo tvrdé drogy, hraní automatů a já nevím čím vším. No a tím se snaží aspoň na chvíli odpoutat od reality a svých problémů. Já začal užívat marihuanu pravidelně pravděpodobně skrze to, že jsem měl odpor k chlastu skrze mého otce, který se o nás nebyl schopný postarat, ba naopak byl agresivní. Takže k alkoholu jsem nikdy žádný pozitivní vztah neměl... Nemělo to dlouhého trvání a rodiče se rozvedli a já skrze to jako kluk v pubertě ztratil pevnou ruku, kterou je sem tam potřeba... Nedlouho na to se odstěhovala i sestra a já zůstal v domácnosti sám s mámou, která od rána do noci pracovala, aby byla schopna uživit domácnost. Byl jsem tzv. na volné noze a tak jsem začal svůj volný čas trávit venku v komunitě kamarádů a jejich známých, kteří kouřili pravidelně. Hodně tomu pomohla také lokalita, kde jsem bydlel a lidi kteří se v ní pohybovali. Tak jsem do toho spadl, ani jsem nevěděl jak, a stalo se to tak mojim životním stylem.

6. Co ti užívání marihuany přinášelo do života?

No...zpětně když nad tím tak přemýšlím, tak jsem skrze to poznal strašně moc, ale opravdu moc lidí, kteří se následně stali kamarády, ale také naopak.... Staří kamarádi se stali nepřátelé. Tráva mě delší dobu přinášela i nemalé peníze skrze business, který jsem s ní vedl a tím pádem i „lepší“ postavení ve společnosti skrze post dealera. Přinesla mně také neustálý klid a nadhled nad věcí. Musím ale uznat, že po tak dlouhé době a v tak častých intervalech mě užívání trávy víc vzalo, jak dalo.

7. Jaké motivy tě vedly k jejímu užívání?

Myslím, že na tuto otázku jsem nepřímo odpověděl již předtím, ne? Bylo to ale hlavně kvůli tomu, že jsem chtěl a bavilo mě to a poznával jsem skrze trávu nové lidi a čím víc známých, tím v té době lip. Samozřejmě parta, ta lidská zvědavost...

8. Jasně. A dokázal bys teda specifikovat úskalí při užívání marihuany?

Když srovnám plus a mínus, tak minusových bodů je nepočítatelně víc, než těch plusových... Člověk když začne kouřit trávu pravidelně, tak se mu zasekne vývoj a stojí na stejném levlu a nijak se nemění a nezdokonaluje. Dám příklad. Když jsem začal kouřit trávu ve 13 letech a přestal ve 23 tak jsem si uvědomil, že jsem za těch 10 let jen tak hybernoval a žádným způsobem nerostl. Ve 23 jsem si teprve uvědomil, že jsem jenom tak živořil a proploval životem. Strašně moc lidí starší generace si myslí, že tráva je vstupní brána do světa drog. Svým způsobem uznávám, že je to pravda, ale strašně záleží na charakteru člověka, také je to o tom, jak kdo má silnou vůli a nakonec o lidech, kteří jsou okolo. Dále tráva podporuje neskutečně ignorantský až flegmatický postoj a názor na všechno. Uvedu zase svůj vlastní příklad: bylo mi tehdy jedno, že jsem nedodělal střední školu a zůstal se základním vzděláním. Člověk to má úplně na háku. Člověku je k tomu všemu strašně nezodpovědný. Bodejť by ne, když si dáš po ránu pár bongů... Máš chuť dělat jen to, co tě baví a ne to, co by si správně měl. Já osobně jsem nebyl schopný ani o víkendu jít k prarodičům na předem domluvený oběd a to třeba půl roku. Víc než půl roku jsem neviděl a nekomunikoval s žádným členem svojí rodiny skrze svůj vlastní svět, ve kterém jsem žil. Dále to leze hrozně do peněz. Člověku je jedno, že má platit účty, paušály, nájmy. Tím pádem se snadno zadluží. Já osobně jsem byl mnohokrát v situaci, že jsem měl poslední dvě stovky a rozhodoval jsem se mezi jídlem a gramem trávy. Samozřejmě pokušení zakouřit si bylo silnější než ukojit hlad. Nebo jsem se s někým poskládal a koupil na půl. Prostě vždycky jsem si k tomu našel cestu. Když jsem ráno vstal z postele a neměl jsem co kouřit tak jsem nemyslel na nic jiného, než jak to jakýmkoli způsobem získat. To zní hrozně, co...

9. V čem tě užívání marihuany omezovalo?

Dokud jsem nepřestal kouřit tak jsem si neuvědomoval, že by mě tráva nějakým způsobem omezovala. Bylo mi fajn, ale omezovala! Strašným způsobem! Jak už jsem se snažil říct předtím, prostě hrála v mém životě tu hlavní roli, bylo jí všechno podřízené. Nenastával žádný rozvoj, kašlal jsem na zájmy. Prostě jen tráva, tráva, tráva... a zas tráva. A ten život

okolo nebyl život, ale živottráva.

10. Máš pocit, že jsi byl na marihuaně závislý? Jak se závislost projevovala?

Rozhodně byl! Žil jsem tím a byl to můj životní styl. Nebylo dne, kdybych nebyl zkouřený. Když jsem byl zkouřený, bylo mně fajn, ale pořád jsem myslel nad tím, až dokouřím to, co mám v kapse, kde a jak seženu další. Nikdy jsem neměl dost a byl nenasytný. Mnohdy do té doby než jsem chytil holotropu. Když jsem nebyl zhulený a neměl co kouřit, tak jsem byl nervózní a nepříjemný, ale vždycky jsem si to nějakým způsobem našel.

11. A jak se zrodila tvá abstinence? Co tě přimělo s tím přestat?

Chtěl jsem přestat, ale nešlo to, protože jsem v tom žil už dlouho a všichni moji známí tím žili taky. No a o to to bylo horší. Když jsem se odhodlal a už si říkal, že přestanu, tak vždycky někdo zazvonil na zvonek a řekl „pojď ven, mám nějakou elitu, tak se zhulíme“. Neměl jsem žádnou šanci přestat. Kromě změny bydliště a celého životního stylu... Žádnou jinou možnost jsem neměl. Měl jsem toho už dost a chtěl jsem změnu. Cítil jsem, že pokud nepřestanu, skončím špatně, protože se navíc okolo mě víc a víc začaly motat tvrdé drogy. Strašně moc kamarádů se stalo závislých na pervitinu a tak se z nich staly chodící krysy a lidské trosky. Tak jsem v žádném případě nechtěl dopadnout a řekl jsem si jediná možnost je odstěhovat se a začít znova od začátku. Tak jsem se odstěhoval do zahraničí mimo lidi, které jsem znal a začal nanovo. Akorát, že už jsem měl o zkušenost víc. Za tu marihuánovou zkušenost jsem mimochodem strašně rád, sice mi sebrala kus života, ale člověk teď už dokáže prohlédnout určitý věci mnohem líp.

12. Vnímáš ve svém současném životě nějaké změny?

Změny jsou obrovské. Už jen skrze to, že jsem se nepřestěhoval o město nebo vesnici dál od předchozího bydliště. Ono v té Anglii je všechno jiné, od jazyku přes bydlení až po lidskou mentalitu. Všechno jiné! K věci... Jedna z největších změn ale je myšlení a styl života, který teď žiju. Víím, že tak, jak jsem žil, už žít nechci a беру to jako obrovskou zkušenost. Snažím se být sám sebou a žít naplno a vynahradiť si nějakým způsobem ty léta, co jsem ztratil tím, že jsem byl non-stop spálený jak Jan Hus (smích), zkrátka se snažím žít naplno a myslet pozitivně a rozdávat radost okolo sebe na co jsem dřív ani nepomyslel... Získal jsem zodpovědnější přístup k věcem a životu vůbec.

13. Dobře, rozumím... A co budoucnost? Jak si představuješ sám sebe v budoucnosti?

Představitivost mám sice obrovskou, ale budoucnost nějak zvlášť neplánuji. Každopádně věřím v osud a chopím se každé příležitosti, kterou mě přichystá. Důležité je nepodceňovat se a jít si za svým. Dále je důležité mít práci, tím pádem příjem a od toho se bohužel v dnešní době všechno odvíjí. Dále je důležité myslet pozitivně, protože jaké myšlenky živíš, tak se cítíš a jednáš. Chci žít naplno, dokud slouží zdraví.

14. V čem podle tebe je život bez marihuany lepší?

Ze začátku jsem byl hrdý a počítal dny a týdny, kdy jsem nehulil a chlubil se s tím, protože jsem na sebe po těch letech byl hrdý a po dlouhé době jsem cítil, jak rostu. Dále nejsem tak otupený a není mi všechno jedno jako dřív. Umím si prosadit názor, což jsem dřív neměl ani potřebu. Jsem zodpovědnější a cílevědomější a baví mě to. Dříve jsem totiž jen přežíval a živořil ze dne na den a byl, dá se říct, závislý na ostatních. Dnes se spoléhám jen sám na sebe, což jsem dřív taky nemohl.

15. A ještě se Tě zeptám, jaká by podle tebe byla tvá budoucnost s marihuanou?

Budoucnost by neměla význam už jen skrze to, že jsem skoro všechny peníze utrácel za hulení a ba naopak bych se zadlužoval. Tím pádem bych nic nenašetřil a tak do budoucna nemohl nic plánovat. Navíc jsem si jistý, že by to se mnou šlo z kopce, protože většina kamarádů a známých byli už drogově závislí a věřím tomu, že bych tak postupem času také skončil, takže bych nerostl, ale utápěl se a stala se tak ze mě troska. Dále bych nepoznal význam a smysl života. Nepoznal bych, jak strašně důležitá je rodina a blízcí okolo. Také bych stále zůstal na úrovni patnáctiletého děcka, které nemá do života vizi.

Dobře, tak moc děkuju, byl to zajímavý rozhovor.

PŘÍLOHA PIV: ROZHOVOR S KUBOU

Ahoj, tak chtěl bych ti poděkovat, že jsi souhlasil s tím, že spolu můžeme udělat rozhovor pro moji diplomovou práci. Rozhovor si budu nahrávat, ale nezveřejním ani tvé jméno ani další osobní údaje, bude to anonymní.

1. Kolik ti je let?

Je mi 24.

2. Jak dlouho a v jaké časové frekvenci užíváš marihuanu?

No, tak trávu kouřím od 15-ti, takže to je...hmm 9 let. To je dost blbě zjištění hned na začátku. A kouřím každý den, ráno, po obědě i na večer. Někdy samozřejmě vynechám, ale většinou je to každý den.

3. Jasně. A jak ses k marihuaně poprvé dostal? Jaký byl tvůj prvotní prožitek?

Poprvé jsem se k tomu dostal asi ve 13-ti, přes kamaráda ze sousedství, se kterým jsme chodili hrát fotbal na blízké hřiště. První zážitek byl zajímavý, už jen když mi ukázal jointa, zabaleného v televizním programu a u filtru stáhnutého izolačkou (smích). Dovedeš si to představit, a to já měl jako hulit (smích). Jinak celkový dojem po aplikaci byl vcelku kladný, cítil sem neuvěřitelnou lehkost v nohou, při běhu sem byl rychlejší, měl jsem víc energie, a co bylo opravdu pozoruhodné, dokázal jsem překopnout balónem celé hřiště, což jsem normálně nedokázal. Ne že bych byl nějaký superman, ale opravdu jsem měl asi víc síly.

4. A co tě přimělo k rozhodnutí užívat marihuanu pravidelně?

(přemýšlí) No, pravděpodobně, to byl ten pocit zkouřenosti, co mě k tomu přiměl, je to hodně zajímavý stav. Byl jsem mladý a líbilo se mi cítit se jinak, víc v pohodě a opravdu nic mě nerozhodilo. Asi jsem chtěl i skrz trávu utéct před realitou do jiného světa. A asi i kamarádi v tom hráli roli, kteří, musím podotknout, na mě neměli špatný vliv a mnozí z nich, kteří stále kouří marihuanu, nyní úspěšně studují vysokou školu, nebo úspěšně pracují, jsou nadaní v mnoha směrech, ať jde o jazyky, ekonomii, či manuální zručnost.

5. Co ti marihuana přináší do života?

Dnes je to pro mě věc, která mi pomáhá buď ve zpříjemnění otravné práce, k umocnění zážitku, například z hudby či premiéry filmu anebo k tomu, abych se uklidnil ze stresové situace. Podle mě, je to míň škodlivější, než například alkohol. Dalo by se říct, že díky

marihuaně jsem si vypěstoval větší trpělivost a soustředění. Naučil jsem se docela obstojně kreslit, vnímat jinak hudbu. Jakoukoliv, což dřív bylo nemyslitelné poslouchat něco jiného, než preferovaný styl. Jinak musím říct, že velice moc člověku kouření trávy do života nedá, je pak víc přemýšlivý a dívá se na věci z jiných úhlů, ale možná trochu degeneruje. Hodně záleží, jak moc psychicky člověk vyspělý je, do té míry ho tráva ovlivní.

6. Jaké motivy tě vedou k jejímu užívání?

No, motivy jsou docela jasné. Zpříjemnit si den, odpočinout si, vypnout, někdy když potřebuju, tak k soustředění a nevim, dívám se pak na svět trochu líp, než jaký ve skutečnosti je. Dřív to byla i parta, ale teď už ani moc ne.

7. Dokážeš specifikovat úskalí při užívání marihuany?

Úskalí při užívání marihuany je docela dost. Změní to do jisté míry danou osobu, ačkoli si ona konkrétně myslí, že to tak není, v očích jiných lidí to může vyvolat opovržení. Může to absolutně rozbořit partnerský život, což se mi potvrdilo. Ztráta důvěry a už to jede... Úskalí je fakt moc, a bohužel to někdy končí nešťastně, když to zajde až do extrémů. Tam je problém i ten, že někteří zaměstnavatelé dávají testy na drogy.

8. Rozumím. A dokážeš říct, v čem konkrétně tebe užívání marihuany omezuje?

Někdy mám pocit, že mě omezuje v osobním životě. Raději se kolikrát zhulím, než abych třeba šel s někým ven nebo byl někde ve společnosti. Raději budu doma nebo někde sám, jen tak pozorovat okolí, poslouchat hudbu, číst si, či kreslit. Další věc, ze které mám strach je to, že složky veřejné bezpečnosti jsou v této oblasti v dnešní době poměrně aktivní a ačkoli mě to nijak neomezuje při řízení, jim to moc po chuti není a docela si zahrávám s řidičákem. Občas mám ještě pocit, že mě omezuje v tom, najít si přítelkyni. Jsem pak možná víc ostýchavý a mám trochu blok v komunikaci s ženami (smích).

9. Máš pocit, že jsi na marihuaně závislý?

Ano, mám, čímž tak nějak narážím na předchozí otázku a odpověď, že se bojím ztráty řidičáku. Bohužel, nemůžu si pomoci a na marihuaně doopravdy závislost vzniká, kdy máte prostě potřebu si zahulit, protože běžný svět vás nudí. A čím víc hulím, tím víc nechci žít ten běžný svět. Kdyby to šlo, tak bych chtěl jen ten zhulený svět. Je pro mě lepší.

10. Jakým způsobem se tvá závislost projevuje?

(přemýšlí) No, tak asi se to projevuje už jen tím, že mám potřebu si dát marihuanu v podstatě už hned když vstanu, mám před sebou volný hezký den, uvařím si kávu, zajdu si

na cigaretu a tah trávy, a hned je ten svět zajímavější. Seknu se třeba na zprávách z předchozího dne, zajímavostech ze světa, na hudbě, někdy i na úklidu, když je potřeba. Je to ten pocit, a ta potřeba, protože, jak sem už říkal předtím vlastně běžný svět mě nudí. Jako ono to může být vtipné, ale já to tak cítím.

11. Jasně. Zkoušel jsi někdy přestat s užíváním marihuany?

Jo, zkoušel, už několikrát, ale jak je vidno, vždycky jsem se k tomu zase vrátil (ironický smích). Jednou sem přestal na 3 měsíce, ale to bylo kvůli problémům doma a jak problémy pominuly, tak jsem se zas k tomu vrátil. Kolikrát si i říkám, že bych chtěl přestat, právě kvůli tomu, že mě to v dost věcech omezuje a zas tolik mi to do života nedá, ale nejde to, možná ještě nenadešel ten správný čas, abych chtěl přestat. Fakt nevím, každopádně touto myšlenkou se vždycky chlácholím, že ten čas přestat přijde. Protože sám od sebe, to asi nedokážu.

12. Dokážeš říct, co by Tě přimělo přestat?

Co by mě přimělo přestat? – Nad tím jsem přemýšlel už dávno, určitě bych přestal kvůli vážným zdravotním potížím, které marihuana neléčí, spíš člověku škodí. Dál bych přestal kvůli vlastní rodině, kdybych si už našel přítelkyni, se kterou bych se mohl opírat do budoucna, tak určitě kvůli této budoucnosti, bych se toho vzdal. Nechtěl bych, abych zanedbával lásku bližních kvůli tomu, že si chci zahulit.

13. Jak si představuješ sám sebe v budoucnosti?

No (smích), jelikož moje představy o vlastní budoucnosti se mi už od dětství asi 30x změnilo, tak do dneška pořádně nevím. Určitě pár cílů a snů ale mám. Mít spokojenou rodinu, úžasnou manželku, rád bych měl časem vlastní dům a co se týče postupu v kariéře, určitě se chci zlepšit v tom, co dělám, možná si časem zkusit rozjet vlastní kšeft. Ale to už by bylo možná moc (smích). To jsou ale asi věci, které patří ke každému člověku, který se snaží nějak poklidně žít. Nechci říkat, že se vidím v luxusním domě s mnoha auty a bohatstvím, i když bych rád, ale bohatě by mi stačilo, co jsem už zmínil.

14. Dobře a teď už jen poslední otázka. Dokážeš si představit svůj život bez marihuany?

Jaký by byl?

No, dokážu. Mám dvě verze toho, jak bych na tom byl, kdybych nekouřil trávu. První, pravděpodobně bych byl furt takový zakřiknutý hloupý jouda, který sem byl předtím, v dětství. Takový ve spoustě věcech omezený, který žije v uzavřené bublině, ve které se svět

točí jen okolo rodinných tradic, možná bych aj měl větší vůli studovat a pravděpodobně by se mi i splnil sen být architektem. Život by byl jiný. Druhá verze, dostal bych se k marihuaně někdy teď, a mohlo by to být ještě horší, než to dnes je, mohlo by mě to přilákat k tvrdším drogám, ale nadruhou stranu dnes by mě to možná už tak nepodmanilo a nestal bych se závislým. Určitě by můj život byl jiným, když se ohlédnu za sebe, za celý ten čas, mám pocit, že sem toho tolik promarnil. Ano, užil sem si, ale o dost sem přišel, nebo sem ještě ani nepoznal. Ale jsem mladý člověk, všechno mám ještě před sebou.

Dobře, to bylo ode mě všechno. Moc Ti děkuju za tvůj čas a informace.